

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Н.М. Мадей

Історія української культури

**комплексна програма
для студентів філософського факультету
(спеціальність „культурологія”)**

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2007

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс

Тема 1. Феномен та витоки української культури.

Актуальні завдання і методологічні проблеми дослідження української національної культури(2 год.).

Етногенез українського народу(2 год.).

Кам'яний вік на території України. Трипільська культура(2 год.).

Кочові племена та їх роль у формуванні української культури. Античні колонії Північного Причорномор'я(2 год.) .

Культура східних слов'ян : міфологічний простір та релігійні вірування(2 год.).

Тема 2. Середньовічна українська культура.

Культура Київської Русі(4 год.).

Культура Галицько-Волинського князівства(2 год.).

Тема 3. Український Ренесанс.

Феномен українського Ренесансу: умови формування, специфіка та періодизація(2 год.).

Соціокультурні світи українського Ренесансу(2 год.).

Культурні здобутки українського Ренесансу(2 год.).

Тема 4. Українська культура козацької доби.

Суспільно-політичні передумови формування козацького типу української культури(2 год.).

Соціокультурний світ України другої половини XVII – XVIII століття: зміна світоглядних парадигм(2 год.).

Культура українського бароко(2 год.).

Тема 5. Формування модерної української культури

Проблема періодизації української культури кінця XVIII – початку XX століття. Новий „культурний ландшафт” України(2 год.).

Дворянський період національно-культурного відродження та його культурні здобутки(2 год.).

Українська культура другої половини XIX століття(2 год.).

Особливості формування модерної української культури в Галичині (2 год.).

Семінарські заняття.

1. Історіографія та джерельна база курсу „історія української культури.”
2. Тип української культури.
3. Давня культура України.
4. Північне Причорномор'я в давній українській культурі.
5. Культура давніх слов'ян на території України.
6. Вплив християнства на культуру Київської Русі.
7. Соціокультурний феномен Київської Русі.
8. Культура Галицько-Волинського князівства.
9. Ренесансний гуманізм в Україні .
10. Особистісний вимір культури українського ренесансу.
11. Львів в культурі українського ренесансу.
12. Феномен українського бароко (4 год.).
13. Просвітництво в українській культурі.
14. Класицизм в українській культурі.
15. Український романтизм як чинник національного відродження.
16. Реалізм в українській культурі.
17. Витоки українського модернізму.

Тема 1. Феномен та витоки української культури.

Актуальні завдання і методологічні проблеми дослідження української національної культури.

Історія української культури як предмет культурології та українознавства. Історіографія досліджень української культури: етапи та сучасний стан. М. Попович „Нарис історії української культури”, М. Семчишин „1000 років української культури”. Джерельна база курсу „Історія української культури”: проблема класифікації джерел.

Методологічна проблема типології української культури. Виокремлення української культури в світовому культурному процесі. Феномен „Великого кордону”. Порівняльно-історичний метод та його значення у вивченні історії української культури.

Періодизація історії української культури. Проблема критеріїв періодизації історії української культури (Дм. Чижевський, М. Семчишин) Етапи формування української нації та їх часові рамки. Праслов'яни, слов'яни, давньоукраїнська народність, українська народність, український народ, українська нація. Дефінітивне означення понять „етнос”, „народність”, „народ”, „нація”. Етимологія етнонімів „Русь”, „Малоросія”, Україна. Районування України. Культурно-історична своєрідність регіонів України.

Українська ментальність. Поняття ментальності та національного характеру. Теорія Ю. Липи про складники української пракультури. Етнічна свідомість. Архетипи української культури. Мова як одна з головних складових ознак етносу. Чинники формування культурних універсалій української нації: біологічні, географічні, історичні, соціопсихічні, культуроморфні, глибинно-психологічні.

Етногенез українського народу.

Проблема етногенезу українців у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Міграційна та автохтонна концепції походження східних слов'ян. Етнічний розвиток як просторова експансія (Шахматов О.О.). Ареали прабатьківщини слов'ян (Рибаків Б.С.). Роль писемних, лінгвістичних, антропологічних та археологічних джерел у формуванні концепцій походження слов'ян. Походження українців з точки зору археологічної науки. Антропогенетичні аспекти процесу формування української нації. Давньосередземноморський та протоевропеїдний морфологічні складники у формуванні антропологічного типу українця. Роль досліджень П. Чубинського та Хв. Вовка у вивченні антропологічних особливостей українців. В. Дяченко та його „Антропологічний склад українського народу”. Соматологічні, дерматогліфічні, одонтологічні аспекти класифікації українського населення. Антропологічне районування України: Центральноросійська, карпатська, нижньодніпровсько-прутська, деснянська та ільменсько-дніпровська області. Літописні слов'янські племена як основа формування української народності. Фракійський, балтський, іранський та монголоїдний морфологічні компоненти в антропологічних характеристиках українців. Самобутність соматологічно-психологічного українського етнічного типу.

Кам'яний вік на території України. Трипільська культура.

Періодизація кам'яного віку на території України. Найдавніші палеолітичні поселення. Мізинська культура. Культурні досягнення населення епохи мезоліту. Неолітична революція. Формування культурно-господарських зон в межах України. Феномен Дніпро-Донецької культури. В. Хвойко та відкриття Трипільської культури. Проблема походження племен трипільської культури. Періодизація (В. Хвойко, Т. Пассек). Соціальна еволюція трипільських племен. Причини виникнення і розвитку трипільських протоміст. Розвиток матеріальної культури трипільських племен. Духовна культура трипільців. Мистецтво. Культура доби халколіту (III тл. до н. е.). Ямна та катакомбна культури. Проблема прабатьківщини індоєвропейців. Індоєвропейці на території України. Етнічна ситуація в Україні за доби бронзи. Арійська проблема.

Кочові племена та їх роль у формуванні української культури. Античні колонії Північного Причорномор'я .

Залізний вік на території України (XII – IV ст.. до н.е.). Періодизація залізного віку. Кіммерійці : проблема етнічної належності. Культурні досягнення кіммерійців. Суспільний розвиток. Кіммерійці в античних джерелах. Поховальні пам'ятки кіммерійської культури. Скіфи в давній українській культурі. Геродот про скіфські племена. Калліпіди, скіфи-орачі, скіфи-землероби, кочові скіфи – проблема диференціації. Дискусії щодо етнічної належності скіфів. Космологія скіфів. Пантеон богів. Міфологічні конструкції скіфської доби. Заупокійний культ скіфів. Кургани Солоха, Товста Могила, Чортомлик, Гайманова могила. „Звіриний стиль”. Проблема соціокультурної еволюції скіфів. Перехід від військової демократії до класового суспільства. Виникнення міст. Неаполь Скіфський. Скіфи і античний світ : проблеми стосунків. Сармати на території Північного Причорномор'я. Матріархат в сарматських племен. Катафрактарії. Поховальні пам'ятки сарматів; матеріальна культура. Сарматська міфологема в світогляді польсько-української шляхти (роксолани). Українські території і Велике переселення народів. Германські племена на території Північного Причорномор'я: готи.

Грецька колонізація та виникнення колоній Північному Причорномор'ї. Центри, етапи й характер колонізації. Зони античної колонізації : Південне Побужжя, Подністров'я, Керченський півострів, Південно-Західний берег Криму. Мілет як головний центр колонізації. Відтворення в колоніях схем соціополітичного, культурного та економічного життя Східного Середземномор'я. Духовна культура античних колоній. Релігійні культури, розвиток наукових знань. Особливості розвитку мистецтва : архітектура, живопис, скульптура. Театр в колоніях. Значення грецьких колоній у формуванні культури тубільного населення Північного Причорномор'я. Римські впливи в давньоукраїнській культурі.

Культура східних слов'ян : міфологічний простір та релігійні вірування.

Перші згадки про слов'ян в письмових джерелах. Проблема походження східнослов'янських племен. Антський союз племен. Зарубинецька (II ст. до н.е. – II ст.. н.е.) та черняхівська культури (III –V ст..) культури. Нашестя аварів і розпад антського племінного союзу. Формування літописних племен : поляни, древляни, уличі, тиверці, білі хорвати, дуліби. Матеріальна культура. Релігійні вірування : пандемонізм та політеїзм. Особливості релігійного культу східнослов'янських племен. Проблема походження етноніму „Русь”. Концепції утворення держави Київської Русі. Норманнська теорія та дискусії навколо неї .

Тема 2. Середньовічна українська культура.

1. Культура Київської Русі.

Суспільно-історичні передумови формування держави східних слов'ян. Походження етноніму „Русь”. Проблема „норманнського чинника” у державотворчих процесах Київської Русі. Перспектива „схід-захід” та її екстраполяція на культуру Київської Русі. Кочові племена та їх вплив на соціокультурну ситуацію руських територій. Специфіка феодальної системи в суспільстві Київської Русі.

Походження християнства на українських землях. Володимирове хрещення Русі. Вплив християнства на формування нового типу руської культури. Феномен двовір'я в українській культурі. Церковні структури в киеворуському суспільстві. Виникнення монастирів. Антоній та Феодосій Печерський. Розвиток писемності та освіти в Київській Русі. Проблема протокириличної писемності в слов'ян (графіті Софійського собору). Старослов'янська та церковнослов'янська мова в богослужбовій літературі. Феномен існування киеворуської писемності в Київській Русі. Перші бібліотеки Київської Русі. Перші пам'ятки писемності : Рейнське, Остромирове євангелія, Ізборник Святослава.

Київська писемна школа та її центри – Софіївський собор, Києво-Печерський монастир, Михайлівський Видубицький монастир. Система початкової та вищої освіти в Київській Русі. Державні школи. Кафедральні та монастирські школи. Система приватного навчання.

Наукові знання в Київській Русі. Прикладний характер розвитку наукових знань. Спадщина античної натурфілософії. Візантійська шлях поширення творів Піфагора, Сократа, Платона, Філона, Демокріта, Арістотеля, Епікура; натурфілософські твори християнських авторів (Іоанна Дамаскіна, Георгія Писиди, Козьми Індікоплова). Розвиток природничих наук: математика, фізика, хімія, астрономія, географія, медицина (Агапіт та Сліпій). Юридична система Київської Русі. Договори Русі з Візантією як перші юридичні пам'ятки Київської Русі. „Руська правда” як пам'ятка давньоруського звичаєвого права. Церковні устави та їх місце в законодавчій системі Київської Русі.

Перекладна та оригінальна література Київської Русі. Збірники як киеворуський літературний феномен. „Бджоли”, агіографічна література. Апокрифічні твори в літературі Київської Русі. Релігійний та світський компоненти в оригінальній руській літературі. „Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона. „Повчання дітям” Володимира Мономаха як приклад мемуарної прози. Виникнення белетристичного жанру („Моління Даниїла Заточника”). Вітчизняна агіографія: „Києво-Печерський патерик”. Літописання як вітчизняний жанр літератури. „Повість минулих літ” та етапи її формування.

Розвиток мистецтва в Київській Русі. Архітектура та містобудування. Особливості районування руських міст: княжий град, дитинець, посади. Сакральна архітектура Київської Русі. Особливості давньоруського малярства. Фрески та мозаїки Софії Київської. Розквіт декоративно-прикладного мистецтва. Ювелірне мистецтво. Історичне значення культури Київської Русі.

Культура Галицько-Волинського князівства.

Соціально-історичні умови розвитку культури Галицько-Волинської Русі.

Історіографія досліджень культури Галицько-Волинської Русі. Характерні риси культурного феномену Галицько-Волинського князівства. Специфіка релігійного життя в Галицько-Волинській державі. Галицька митрополія. Європейські тенденції в розвитку культури Галичини та Волині. Розвиток ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва. Архітектурні традиції західноукраїнських земель. Міста та містобудування.

Галицька архітектурна школа. Сакральна архітектура Львова. Початки української скульптури. Розвиток малярства в Галицько-Волинській Русі: мініатюри та іконопис. Специфіка тематики іконописання. Розвиток освіти та літератури. Галицько-Волинський літопис як історична та літературна пам'ятка.

Тема 3. Український Ренесанс.

Феномен українського ренесансу: умови формування, специфіка та періодизація.

Суспільно-політичні умови формування нового (ренесансного) типу української культури. Зміна зовнішньополітичних обставин як профільний чинник трансформування української культури. Литовська експансія на українські території та феномен культурної асиміляції. Польські впливи на розвиток соціокультурної ситуації на Україні. Формування Російського царства та проблема формування української ідентичності. Розпад Золотої орди та виникнення Кримського ханства. Проблема татарської загрози як одна з детермінант формування української культури 15 – 17 століть. Зміни в соціальній структурі суспільства: Волинь Свидригайла та Київщина Олельковичів. Взаємостосунки Корони Польської та Великого Князівства Литовського та їх значення для українського етносу. Річ Посполита як союз двох народів. Зміни в політико-державному та суспільному устрої: сейми та адміністративна система. Формування юридичної системи

(Литовські статuti). Еволюція юридичної системи. Проблема існування українського етносу в Речі Посполитій: народження „старожитнього народу руського”. Зміни в етнічному складі населення України впродовж 15-17 століть.

Інтерпретація феномену ренесансу в українській культурі. Специфіка поєднання ренесансних італійських та реформаційних впливів в українській культурі. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України 15 - п.п.17 ст. Періодизація українського ренесансу. Омельковичський ренесанс як зародження гуманістичних ідей в українській культурі. Ранній гуманізм в українській культурі: Юрій Дрогобич, Станіслав Оріховський-Роксолан, Лукаш з Нового міста, Шимон Шимонович.

Проблема елітарності українського ренесансного гуманізму. Поява „третього народу” в Речі Посполитій: формування української національної свідомості.

Соціокультурні світи українського Ренесансу.

Шляхта як провідна суспільна верства на територіях Корони польської та Речі Посполитої. Сейми як органи самоврядування: Сейм польний, Сейм вальний. Проблема трансформації „територіальних русинів” в ментальний стереотип шляхтича „руського племені польської нації” (gente Ruthenus, natione Polonus). Утворення надетнічно-надконфесійної ідеології „народу-шляхти”: а) постулат про рівність „шляхетської братії”; б) ідея бар’єру „інакшої крові” між шляхтою і простолюдом. Система вартостей в шляхетському середовищі. Руські магнати (Острозькі, Сангушки, Збараські) та їх вплив на розвиток української культури.

Козацтво. Дике поле та Великий Луг як буферна смуга між кочовою та хліборобською цивілізаціями, територія формування нового суспільного прошарку в Речі Посполитій. Перші згадки про козаків (Codex Cumanicus). Етимологія терміну „козак”. Витоки українського козацтва. Проблема синкретизму козацької культури. Кримське ханство як каталізатор козаччини. Виникнення Запорізької Січі. Еволюція козацтва: інституціоналізація за часів Стефана Баторія та інтеграція в конфесійно-національні процеси. Петро Сагайдачний.

Світ міста. Конфесійна та етнічна строкатість міст. Запровадження магдебурзького права як „урбанізаційна революція”. Система міського самоврядування. Оформлення цехової системи організації ремісників. Соціо-економічна диференціація міського населення: патриціат та громада. Релігійний чинник в житті міщан-русинів. Братства як соціокультурний феномен.

Селянство. Процес поступового закріпачення селян. Юридична диференціація селянства. Проблема локальних міграцій. Слободи. Переплетення козацького та селянського суспільних класів. Традиційна селянська культура. Феномен змішаної соціальної мікроструктури України на основі етнічного компоненту.

Релігійний чинник в еволюції української культури 15 – п. п. 17 ст. Проблеми існування Київської митрополії. Кризові явища в середовищі українського православ’я др. пол. 15 – 16 століття. Унійні тенденції в середовищі українського духовенства та магнатів. Констянтин Острозький. Протестанти в українській культурі 16-п.п.17 ст. Берестейська унія 1596 року та її наслідки. Інтеріоризація українського козацтва в національно-релігійні процеси. Відновлення православної ієрархії. Українська православна церква як елемент національної ідентичності. Проблема конфлікту православної та уніатської церков: війна „Русі з Руссю”.

Культурні здобутки українського Ренесансу.

Освіта і наука. Діяльність культурно-освітніх осередків. Острозький вчений гурток. Кирило Лукаріс, Герасим Смотрицький, Мартин Броневський, Дем’ян Наливайко. Вчений гурток Києво-Печерської Лаври: Єлисей Плетенецький, Захарія Копистянський, Памво Беринда. Петро Могила та його внесок в розвиток української культури.

Розвиток освіти на українських землях в 15 – п.п.17 ст. Типи початкових шкіл: при монастирях, при церквах. Єзуїтські колегіуми на Україні. Протестантські школи.

Особливості функціонування братських шкіл. Острозька академія. Виникнення Києво-Могилянського колегіуму.

Література. Перші переклади на староукраїнську мову. Релігійна література. Полемічна література як елемент української ренесансної культури. Христофор Філарет, Іван Вишенський, Мелетій Смотрицький, Захарій Копистянський. Початки книгодрукування. Франциск Скорина, Швайпольт Фіоль, Іван Федоров. Острозька біблія. Літописання як літературний жанр.

Мистецтво. Ренесанс в українській архітектурі. Галицька та волинська архітектурно-будівельні школи. Типи оборонних споруд. „Золотий вік” львівського архітектурного Ренесансу: світські та сакральні споруди. Львівські зодчі: Петро Барбон, Павло Римлянин, Петро Красовський, Амвросій Прихильний. Український іконопис доби Ренесансу. Розвиток української музичної культури. Усна народна творчість: календарні, сімейно-обрядові та побутові пісні. Танцювальні жанри інструментальної музики. Виникнення історичних пісень та дум. Виникнення нових жанрів світської музики: канти. Розвиток театрального мистецтва. Ляльковий театр, скоморохи. Виникнення шкільного театру.

Тема 4. Українська культура козацької доби.

Суспільно-політичні передумови формування козацького типу української культури.

Визвольна війна під проводом Б. Хмельницького як передумова формування нового типу української культури. Козацтво як головний чинник українського суспільно-політичного та культурного життя. Доба Руїни в українській історії та культурі. Московська експансія в Україні та її наслідки. Андрусівське перемир'я і поділ України. Гетьманщина як прообраз української держави: територіальний устрій, розподіл влади. Козацька термінологія в суспільно-політичному житті Гетьманщини. Елементи демократизму в українській козацькій державі. Проблема соціальної стратифікації українського суспільства: козацька старшина і рядове козацтво (чернь). Київ в духовній культурі України. Києво-Могилянська академія. Запорізька Січ як соціокультурний феномен.

Православ'я як панівна конфесія на території новоствореної козацької держави. Криза ідеї домінації церковної влади над світською. Православні владика: Сильвестр Косів, Діонісій Балабан, Лазар Баранович, Йосиф Нелюбович-Тукальський. Гедеон Святополк-Четвертинський та підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату.

Іван Мазепа та розквіт української барокової культури. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини : Малоросійські колегії. Кирило Розумовський та спроби збереження національно-культурної ідентичності. Правобережна Україна в складі Речі Посполитої: особливості культурного розвитку. Нові геополітичні умови існування українських територій кінця XVIII ст. та витоки модерної української культури.

Соціокультурний світ України другої половини XVII – XVIII століття: зміна світоглядних парадигм.

Формування моделі української культури Нового часу. Процес формування української нації: феномен „п'яти поколінь”. Визвольна війна як детермінанта формування нових культурних вартостей. Метафоричний образ „Матері-Вітчизни, розтерзаної власними дітьми”

„Синопис” та проблема його авторства : Інокентій Гізель, Йоан Армащенко, Петро Кохановський. Зміна історичного стереотипу: Ідея історії „Великої, Малої і Білої Росії як неподільної династичної спадщини московського скіпетра”. Формування нової тотожності слов'янського населення російської держави: алегоричний образ „трьох дів” та його ремінісценції в концепції „трьох братніх народів”. Образ української історії в

творчості козацької інтелектуальної еліти. Козацький народ як суб'єкт історії. Ідея легітимності козацької держави (концепція природного права). Ідея Запорізької Січі як еталону та квінтесенції народовладдя в творах „козацьких канцеляристів. Січ-символ в українському культурному просторі. Розмивання бар'єру між Військом Запорізьким та Запорізькою Січчю в націокультурній свідомості XIX століття. Рецепція Січі як виразника „справедливого ладу”, співзвучного українському національному духові.

Референтна теорія формування української нації : усталення ідеї „козацької вітчизни” та нове сприйняття сусідніх народів. Подвійна рецепція польського народу: мотив „первісного братерства” та пізнішої „зради ляхів” як предтеча українського варіанту панславізму. Офіційний та буденний варіанти інтерпретації московського світу: панегіризм „богохранимої православної держави” та рецепція російського як „чужого”. Полісемантичність терміну „москаль” в часовому та територіальному аспекті. Уявлення про безперервність турецько-руського протистояння: образ турка як абстрактний символ зла. Різноманітність козацько-татарських стосунків.

Культура українського бароко.

Світоглядно-естетичні засади українського бароко: антиномічність, динамізм, нагромадження прикрас, алегорій та емблем, парадокс та надмірна театральність. Формування нового ідеалу людини – „людина національна”. Головні напрями європейського бароко: „цивілізація читання Біблії” (інтелектуальні абстракції та теологічне заглиблення) та „цивілізація вітваря” (зовнішні ефекти). Інтерпретація бароко як національно-органічного стилю в українській культурі (Дм. Чижевський).

Піднесення суспільного престижу освіти. Києво-Могилянська академія: історія виникнення та розвитку. Ректори Києво-Могилянської академії.

Мистецтво та його функції: „docere, delectare, movere” (навчати, приносити втіху, зворушувати). Перетворення „культури в Україні” на „українську культуру”. Напрямки розвитку архітектури: єзуїтське бароко, перехідний стиль, українське бароко. Декоративізм, орнаментальність та колористика як характерні риси українського архітектурного бароко. Б. Меретин, Й.-Г. Шедель, І. Григорович-Барський. Рококо в українських архітектурних пам'ятках: Б. Растреллі. Розвиток української барокової скульптури: Йоган Пінзель. Головні напрями розвитку живопису: іконопис, батальний та портретний жанри. Жовківський художній осередок. Народна творчість в живописі XVII – XVIII століть. Барокові мотиви в пам'ятках книжкової графіки (Олександр та Леонтій Тарасевичі, Іван Мирський). Напрямки розвитку письменства : 1)світський розповідно-публіцистичний(В. Григорович-Барський), 2)світський панегіричний та емблематичний (К. Сакович, С. Дівович), 3)духовний (І. Галятовський, Дм. Ростовський, С. Яворський). Розвиток драми: релігійна, шкільна, історична драма. Інтермедії. Вертеп. Думи як пам'ятка козацької культури. Класифікація дум (К. Грушевська). Літописи як історико-літературний жанр (літопис Самовидця, літопис Гр. Граб'янки, Самійла Величка). Виникнення ліричного жанру (М. Чурай). Нові здобутки українського барокового музичного мистецтва : Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель.

Формування національної української культури бароко як стильова домінанта епохи.

Тема 5. Формування модерної української культури

Проблема періодизації української культури кінця XVIII – початку XX століття.

Новий „культурний ландшафт” України.

Проблема полісемантичності термінів „модерн”, „модерний”, „модернізм”. Поняття модерної української культури як культури нового часу (Н.Яковенко, З.Когут, Я. Грицак). Суспільно-політичні обставини формування модерної української культури. Поділи Польщі та територіальний розподіл українських земель. Ліквідація Гетьманщини,

Запорізької Січі та остаточне запровадження кріпосного права. Ліквідація магдебурзького права. Наполеонівські війни та суспільно-політичні рухи в Україні. Масонство. Проблема формування української нації. М.Грох і поняття національно-культурного відродження. Академічний, культурний і політичний етапи національно-культурного відродження. Р.Шпорлюк і проблема українського національного відродження – часові рамки та характерні особливості. Національно-культурне відродження в Галичині та його особливості (І. Лисяк-Рудницький).

Проблема трансформації структури українського культурного життя. „Культурний ландшафт” як географія культурних центрів, їх характер та способи взаємозв'язку. Канонізація церковного художнього життя як скорочення простору свободи. Руйнування системи освіти. Формування нового типу української еліти (Новгород-сіверський гурток). Нові вищі навчальні заклади як центри культури.

Дворянський період національно-культурного відродження та його культурні здобутки.

Формування української національної ідеї в середовищі українського дворянства (козацької старшини). Поява перших загальних праць з історії України. Д. Бантиш-Каменський, О. Рігельман, В. Рубан, О.Безбородько. „Історія Русів” як найвизначніший твір української національно-політичної думки п.п. XIX століття. Проблема авторства „Історії Русів”. Формування української етнографічної науки. Г. Калиновський, М. Цертелєв, М. Максимович. Започаткування українського мовознавства. О. Павловський. В. Каразин та заснування Харківського університету. П. Лодій, М. Полетика, М.Якоб. Формування нової української літератури. Енеїда І. Котляревського та народна мова в українській літературі. Витоки українського романтизму. Г.Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, Л. Боровиковський, М. Костомаров, А. Метлинський. Українські періодичні видання як чинник національно-культурного відродження. Організаційне оформлення світського театру. Початки українського професійного театру. Архітектурне мистецтво України : класицизм, ампір, псевдо візантійський стиль. Класицизм в українській скульптурі. І. Мартос, В. Демут-Малиновський, К. Тон. Розвиток українського живопису: Т. Шевченко, К. Трутовський, Л. Жемчужников.

Українська культура другої половини XIX століття.

Народницький період національно-культурного відродження: особливості та етапи розвитку. Кирило-Мефодіївське товариство та формування української національної ідеї. Т. Шевченко, М. Костомаров, М. Гулак. Організаційне оформлення українського національного руху: діяльність громад. Значення М. Драгоманова для розвитку української культури.

Реформа 1861 року та зміна соціокультурної ситуації в Україні. Промислова революція та початок урбанізаційних процесів. Активізація громадсько-політичних рухів. Проблеми розвитку української модерної культури: мова як основа культури („Російськомовна українська культура” – М. Попович), проблема диференціації діячів культури, проблема дефінітивності української культури, дилема розмежування культурних та політичних тенденцій). Наука в системі культури : поширення раціоналістичного світогляду. Позитивізм. Розвиток фізики (І. Пулюй), медицини (М.І. Пирогов, І.І. Мечников), хімії (М.М. Бекетов), етнографії (Ф.Вовк) та мовознавства (О.О. Потебня).

Реалізм в українському мистецтві. Розквіт реалізму в українській літературі. П. Куліш, М.Вовчок, О.Стороженко, І. Нечуй-Левицький, П. Мирний. І. Франко. Феномен українського театру. Родина Тобілевичів та виникнення українського професійного театру. Формування театральних труп. Розвиток української драматургії.

Еволюція українського музичного мистецтва. Виникнення української опери: М. Гулак-Артемівський („Запорожець за Дунаєм”), М. Аркас, П. Сокальський. Пісенний

репертуар в музичному мистецтві : М. Леонтович, М. Лисенко. Внесок М. Лисенка в світову музичну культуру.

Реалізм в українському живописі. Творчість І. Сошенка, В. Орловського, К. Трутовського, С. Васильківського. Передвижники та Україна (І. Рєпін, М. Ге). Провідні жанри українського живопису: „шевченківський стиль”, маринізм (І. Айвазовський) , монументальний живопис. Скульптура українського реалізму : Л. Позен, П. Забіла, М. Микешин.

Витоки українського модернізму. Еволюція архітектурних стилів: інтерпретація стилів (неоготика, неоренесанс, неокласицизм), виникнення еkleктизму. Модернізм в українській літературі: Л. Українка, О. Кобилянська, М. Коцюбинський.

Особливості формування модерної української культури в Галичині.

Особливості та періодизація національно-культурного відродження в Галичині. Протистояння української та польської націй як один із важливих чинників формування української культури. Культурно-просвітницька діяльність представників Української греко-католицької церкви : І. Могильницький, І. Лаврівський. „Руська трійця” в національно-культурному відродженні Галичини. „Русалка Дністровая”. ”Весна народів” та другий етап національно-культурного відродження в Галичині. Головна Руська Рада: діяльність та найважливіші досягнення. Проблема орієнтації національно-визвольного руху: москвофіли та народовці. Організаційні досягнення народовців : „Просвіта”, „Сокіл”, „Січ”. Політичний етап українського національного відродження. Поєднання культурно-просвітницьких та політичних ідей. Розвиток науки, літератури та публіцистики. І. Франко та його місце в історії української культури. Феномен формування української нації: українці Галичини та Наддніпрянщини. М. Грушевський як політичний та культурний діяч. Наукове товариство ім. Т. Шевченка як центр розвитку української науки.

Витоки модернізму в українському малярстві : І. Труш, О. Новаківський.

Політичний етап національно-культурного відродження як передумова формування української культури ХХ століття.

ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА КУРСУ „ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ”

1. Історія української культури як наука та навчальна дисципліна.
2. Методологічні проблеми дослідження історії української культури.
3. Джерела з історії української культури.
4. Історіографічна база курсу „Історія української культури”

Тематика наукових есе.

Українські дослідники культури.

Українська культура в світовому контексті.

Археологічні джерела з історії української культури: інтердисциплінарний аналіз.

Літописи як джерело з історії української культури.

Проблема періодизації історії української культури.

Рекомендована література.

- *Гузар І.* Україна в орбіті європейської мислі. – Торонто-Львів, 1995.
- *Дзюба І.* Між культурою і політикою. – К., 1997.
- *Донцов Д.* Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1992.
- *Драгоманов М.П.* Мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні // Вибране. - К., 1991.
- Енциклопедія українознавства- Т. 1-4. – Львів, 1993 – 1994.
- Історія української культури: Побут, письменство, мистецтво, театр, музика / За заг. ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994. - 651 с.
- Історія України VIII – XVIII ст.. Першоджерела та інтерпретації // www.izbornyk.org.ua
- Історія української культури у п'яти томах. - К.: Наукова думка, 2001.
- Літопис Руський. - К., 1989.
- *Лозко Г.* Українське народознавство. К., 1991.
- *Маланюк Є.* Нариси з історії нашої культури. - Київ: АТ "Обереги", 1992.
- *Огієнко І.* Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. - К.: Фірма "Довіра", 1992
- *Попович М. В.* Нарис історії культури України. – К., 1998.
- *Семчишин М.* Тисяча років української культури. – К., 1993.
- Словник символів культури України: Навчальний посібник/ За ред. В.П.Коцура; О.І.Потапенко, М.К.Дмитренка. - Київ: Міленіум, 2002.
- *Чижевський Д.* Культурно-історичні епохи. // Хроніка-2000 № 35-36 2000. Культура і наука світу: внесок України.
- *Kardash, Peter.* Ukraine: Its History and Its Art/ With a Foreword by Professor Michael L. Lawriwsky. - Melbourne: Fortuna, 1991.

ТИП УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1. Критерії типології культур та українська культура.
2. Поняття національного характеру. Менталітет українців.
3. Детермінанти та етапи формування української нації.

Тематика наукових есе.

Мова і ментальність : особливості взаємозв'язку.

Формування українського етносу та чинники ментальності.

Феномен „Великого кордону” в формуванні української культури.

Дилема „Схід-Захід” в історичному розвитку української нації.

Європейська культура та її ремінісценції в українській культурі.

Проблема національної ідентичності українців.

Рекомендована література.

- *Бичко І.* Українська ментальність і проблеми гуманітаризації національної вищої освіти // Розбудова держави. - 1993. - № 3. - С. 58-61.
- *Братко-Кутинський О.* Мова і ментальність: українсько-російські порівняння // <http://www.ukrcenter.com/library/read.asp>
- *Вернадський В.* Українське питання і російське суспільство. // Хроніка-2000 № 35-36 2000. Культура і наука світу: внесок України.
- *Гонський В.* Український патріотизм і формування менталітету нації // Розбудова держави. - 1993. - № 11. - С. 55.
- *Гузар І.* Україна в орбіті європейської мислі. – Торонто-Львів, 1995.
- *Дзюба І.* Між культурою і політикою. – К., 1997.
- *Додонов Р.А.* Этническая ментальность: Опыт социально-философского исследования. - Запорожье: РА "Тандем-У", 1998.
- *Додонов Р.О.* Соціально-філософський аналіз процесу формування та функціонування етноментальності: Автореф. дис... докт. філос. наук: 09.00.03 / Ін-т філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди. - К., 1999.
- *Донцов Д.* Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1992.
- *Карцев А.С.* Формування української особистості: духовно-ментальні фактори в контексті сучасності. // http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/10/articles/sec1/slal/html
- *Макарчук С.А.* Український етнос. – К., 1992.
- *Плачинда С.* Коли постала держава Україна // Столиця.— 1998.— № 12 (57).— С. 10.
- *Повторак І.* Українці : звідки ми і наша мова. – К., 1998.
- *Слюсаревський М.М.* Український менталітет: ретроспективи і перспектива // Слюсаревський М.М. Ілюзії і колізії. - К.: Гнозис, 1998.
- *Хабермас Ю.* В поисках национальной идентичности. Философские и политические статьи. - Донецк: Донбасс, 1999.
- *Шевченко І.* Україна між Сходом і Заходом. – Львів, 2001.
- *Шлемкевич М.* Загублена українська людина. - К.: МП "Фенікс", 1992.
- *Щербаківський В.* Формация української нації.— Подєбради, 1937.
- *Щербаківський В.* Етнографічний тип українця.— Прага, 1941.
- *Явір В.* Бо такий у нас менталітет // <http://www.wz.lviv.ua/pages.php?ac>
- *Юрій М.Т.* Етногенез та менталітет українського народу. - К.: Таксон, 1997.
- *Kardash, Peter.* Ukraine: Its History and Its Art/ With a Foreword by Professor Michael L. Lawriwsky. - Melbourne: Fortuna, 1991.

ДАВНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

1. Проблеми та особливості формування українського етносу.
2. Палеоліт та мезоліт на території України.
3. Неолітична революція на території України.
4. Феномен трипільської культури.

Тематика наукових есе.

Етнічні та етнокультурні процеси на території Європи у I тис. до н.е. – I тис.н.е.: індоєвропейська проблема.

Духовна культура трипільців.

Поява Homo Sapiens на території України.

Феномен трипільських протоміст.

Мистецтво кам'яного віку: український контекст.

Проблеми досліджень духовної культури давнього населення України. Трипільська версія походження українців як типовий приклад історичної міфотворчості,

Рекомендована література.

- *Алексеева Т.И.* Этногенез восточных славян. – М.,1973.
- *Віденко М.Ю.* Причини виникнення і розвитку трипільських протоміст // Археологія. – 1998. – №4.
- *Гуменна Д.* Минуле пливе в теперішнє // Розповіді про Трипілля. – Нью-Йорк,1978
- *Даниленко В.Н.* Энеолит Украины. – К.,1974.
- Етнічна історія давньої України // П.П.Толочко, Д.Н.Козак, О.П.Моця, В.Ю.Мурзін, В.В.Отрощенко, С.П.Сегеда. – К.,2000.
- *Залізник Л.Л.* Передісторія України X-V тис. до н.е. – К., 1998.
- *Залізник Л.Л.* Первісна історія України. – К., 1999.
- *Круц В. О.* Питання демографії трипільської культури // Археологія. – 1993. – №3. – С.30-36.
- *Макарчук С.А.* Український етнос. – К.,1992.
- *Мовша Т. Г.* Нові дані про антропоморфну реалістичну пластику Трипілля // Археологія.— 1973.— 11.— С. 3—21
- *Сафронов В.А.* Индоевропейские прародины. – Горький,1989
- *Седов В.В.* Происхождение и ранняя история славян. – М.,1982.
- *Ткачук Т. М.* Знакова система трипільської культури // Археологія.— 1993.— № 3.— С. 91—100.
- *Телегін Д. Я.* Про роль носіїв неолітичних культур дніпродніпровського регіону в етногенетичних процесах: балти і слов'яни // Археологія.— 1996.— № 1.— С. 35—36.
- *Уманцев, Ф.С.* Мистецтво давньої України : історичний нарис. - Київ : Либідь, 2002. - 328 с.
- *Чмихов М.О.* Давня культура: навч. Посібник. – К.: Либідь,1994.
- *Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т.* Археологія та стародавня історія України. – К., 1992.
- *Шилов Ю. А.* Прародина ариев.— К., 1995.
- *Яковлева Л. А.* Жилище в мировосприятии позднепалеолитического человека (по материалам поселения Межирич) // Духовная культура древних обществ на территории Украины.— К., 1991.— С. 8—19.

ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я В ДАВНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

1. Кочові народи як чинник формування української культури.
2. Скіфські племена Північного Причорномор'я.
3. Сармати та їх внесок в розвиток української культури.
4. Германські племена в українській культурі: готи.
5. Тюркомовні кочові племена як детермінанта української культури.
6. Культура античних колоній Північного Причорномор'я.

Тематика наукових есе.

Кочові племена Північного Причорномор'я та античний світ : проблема культурних впливів.

Кіммерійці в українській культурі.

Звіриний стиль як вершина скіфського мистецтва.
Анти і готи в давньоукраїнській культурі: проблематика наукових інтерпретацій.
Архітектура античних колоній північного Причорномор'я: особливості розвитку.
Греки і варвари Надчорномор'я.
Античне мистецтво Надчорномор'я.
Релігія скіфів.
Кургани скіфської еліти за даними археології.
Велика Скіфія за Геродотом.
Військова справа скіфів та сарматів.

Рекомендована література.

- *Блаватський В.Д.* Античная археология Северного Причерноморья. – М.,1961.
- *Бессонова С.С.* Религиозные представления скифов. – К.,1983.
- *Геродот.* Історія.
- Греки на українських теренах Нариси з етнічної історії. Документи матеріали карти. – К.:Либідь,2000.
- Давня кам'яна скульптура. – К.:М-во,1972.
- *Знойко О.П.* Міфи Київської землі та події стародавні. – К.,1992.
- *Зубар В., Ліньова Е., Сон Н.* Античний світ Північного Надчорномор'я. – К., 1999.
- *Зубар В.* Херсонес - Херсон: від Іфігенії до Христа (перші християни в Криму). //Хроніка-2000 № 33 2000. Крим - кризь тисячоліття.
- *Иессен А. А.* Греческая колонизация Северного Причерноморья. –Л.,1947.
- *Ильинская В. А.* Тереножкин А. Й. Скифия VII-IV ст. до н.э. – К., 1983. *Кифишин А. Г.* Геноструктура догреческого й древнегреческого мифа // Образ. Смысл в античной культуре.— М., 1990.
- *Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С.* Античні держави Північного Надчорномор'я. – Україна кризь віки. – К., 1998.
- *Кулаковський Ю.* Минуле Тавриди. //Хроніка-2000 № 33 2000. Крим - кризь тисячоліття.
- *Лапин В.В.* Греческая колонизация Северного Причерноморья. – К.,1966.*Мозолєвський Б.М.* Товста Могила. – К.,1984.
- *Покровський О.* Як ідеалізовано скіфів у грецькому та римському письменстві.// Хроніка-2000 № 35-36 2000. Культура і наука світу: внесок України.
- *Толочко П.П.* Давня історія України. У 2-х кн.. Кн..1. – К.: Либідь, 1994.
- *Уманцев, Ф.С.* Мистецтво давньої України : історичний нарис. - Київ : Либідь, 2002. - 328 с.

КУЛЬТУРА ДАВНІХ СЛОВ'ЯН НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Проблема походження слов'янського населення України.
2. Літописні племена та їх історико-культурні здобутки.
3. Матеріальна культура східнослов'янських племен.
4. Релігійні вірування давніх слов'ян.

Тематика наукових есе.

Етнічні та етнокультурні процеси на території Європи у I тис. до н.е. – I тис.н.е.: слов'янська проблема.
Слов'янська першооснова та іншоетнічні впливи у давньоруській культурі.
Історія пошуків слов'янської прабатьківщини.
Писемні джерела про походження слов'ян.
Зарубинецька культура.

Черняхівська культура.

Склавини і анти за даними археологічних досліджень .

Слов'янська міграція на Дунай та Балкани.

Номади раннього середньовіччя: гуни, авари, болгари, хозари.

Літописні племена Південної Русі.

Коли і як виник Київ.

Рекомендована література.

- *Алексеева Т.И.* Этногенез восточных славян. – М.,1973
- *Байбурин А.К.* Жилище в обрядах и представлениях восточных славян. – Л.,1993
- *Баран В. Д., Козак Д. Н., Терпиловський Р. В.* Походження слов'ян. – К.,1991.
- *Боровський Я.В.* Світогляд давніх киян. К.,1992
- *Бунятян К.П.* Давнє населення України. – К.,1999.
- *Василенко Г.К.* Руси. – К.,1990.
- *Залізник Л.Л.* Нариси стародавньої історії України. – К., 1994.
- *Залізник Л.Л.* Від склавинів до української нації. – К., 1997.
- *Павленко Ю.В.* Передісторія давніх русів у світовому контексті. – К.,1994.
- *Писаренко Ю.Г.* Велес-Волос в язичницькому світогляді давньої Русі. Автореф. дисерт. – К., 1996
- *Попович М.В.* Мироззрение древних славян. – К.,1985.
- *Рыбаков Б. А.* Язычество древних славян. – М.,1981.
- *Седов В.В.* Происхождение и ранняя история славян. – М.,1982.
- *Седов В.В.* Славяне в раннем средневековье. – М., 1995.
- *Толочко П.П.* Давня історія України. У 2-х кн. – Кн.2. – К.: Либідь, 1994.
- *Уманцев, Ф.С.* Мистецтво давньої України : історичний нарис. - Київ : Либідь, 2002.

ВПЛИВ ХРИСТИЯНСТВА НА КУЛЬТУРУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ.

1. Проблема походження християнства на українських землях.
2. Феномен двовір'я в Київській Русі.
3. Розвиток науки та освіти в Київській Русі.
4. Вплив християнства на мистецтво Київської Русі.

Тематика наукових есе.

Пам'ятки сакральної архітектури Києва.

Стародавній Київ : архітектурні пам'ятки.

Кирило-мефодіївські традиції в киеворуському християнстві.

Апостольська традиція в українському християнстві.

Традиції іконописання в Київській Русі.

Мозаїки і фрески Софії Київської.

Формування традицій української пластики: княжа доба.

Архітектура удільних князівств Київської Русі: храми Чернігова.

Рекомендована література

- *Асеев, Ю.С.* Архитектура древнего Киева. – К., 1982. - 158 с.
- *Асеев, Ю.С.* Мистецтво Київської Русі : альбом / автор-упорядник Ю.С. Асеев. - Київ : Мистецтво, 1989. - 60 с. О.С.
- *Асеев Ю.С.* Мистецтво стародавнього Києва. – К.: М-во, 1969.– 236 с.
- *Брайчевський М.Ю.* Запровадження християнства на Русі. – К.,1988
- *Висоцький С. О.* Золоті ворота в Києві : переклад з російської. – К., 2000.
- *Висоцький, С.А.* Светские фрески Софийского собора в Киеве/ Ответственный редактор С.Н. Бибииков. - Киев: Наукова думка, 1989.

- *Віроцький В. Д., Карнабіда А. А., Киркевич В. Г.* Монастирі та храми землі сіверської : до 900-річчя Новгород-Сіверського князівства. – К., 1999.
- *Гординський С.* Українська ікона на тлі універсалізму візантійського стилю. – Мюнхен, 1990.
- *Горський В.С.* Нариси з історії філософської культури Київської Русі. – К.,1993.
- *Горський В.С.* Святі Київської Русі. – К.,1994.
- *Жишкович В.* Пластика Русі-України Х – перша половина XIV століть. – Львів, Інститут народознавства, 1999.
- *Кілессо, Т.С.* Видубицький монастир. - Київ: Техніка, 1999.
- Києво-печерський державний історико-культурний заповідник. – К.,1991.
- *Кресальний, М.І.* Софійський заповідник у Києві : архітектурно-історичний нарис – К., 1960.
- Лики древнього Києва. Фотопутеводитель по историческому центру Киева X – XIII веков. – К.: Мистецтво , 1981.
- *Логвин Г.* Украинское искусство X– XIII вв. Москва, 1963.
- *Нікітенко Н. М.* Собор святої Софії в Києві. – Київ: Техніка, 2000.
- *Салько, Н.Б.* Живопись Древней Руси XI - начала XIII века: Мозаики. Фрески. Иконы . - Ленинград , 1982.
- *Софія Киевская.* Альбом. Автор вступної статті і упорядник Г.Н. Логвин. – К.: М-во, 1971.
- *Скарби Києво-Печерської Лаври.* Альбом. /Авт.-упоряд.: О. Коваль, Л.Ковальова, А. Гришин та ін. – К.: Мистецтво, 1998.

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН КИЇВСЬКОЇ РУСІ.

1. Проблема феодального устрою руського суспільства.
2. Інтеграція церковних інституцій в суспільно-культурне життя Київської Русі.
3. Соціокультурні світи Київської Русі.
4. Проблема співвідношення сакральної та позасакральної культури.

Тематика наукових есе.

Київська Русь в етнокультурному вимірі „Схід-Захід”
 Візантійські впливи в культурі Київської Русі.
 Проблема Київської митрополії.
 Процес формування староукраїнської народності.
 Соціальні світи Київської Русі: світ села.
 Соціальні світи Київської Русі: світ міста.
 Інститут князівської влади в Київській Русі.
 Київська Русь та західноєвропейське середньовіччя: спільне і відмінне.

Рекомендована література

- *Брайчевський М.Ю.* Походження Русі. – К.,1968
- *Данилевський І.Н.* Древняя Русь глазами современников и потомков (IX – XII вв.) – Москва,1998.
- *Дворнік Ф.* Слов’яни в європейській історії та цивілізації. – К.,2000.
- *Наливайко Д.* Україна очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI-XVIIIст. – К.,1998
- *Оглоблин О.* Люди старої України. – Мюнхен,1959.
- *Півторак Г.* Звідки ми і наша мова. – К.,1994.
- *Ричка В.* Церква Київської Русі (соціальний та етнокультурний аспект). – К.,1997.
- *Рыбаков Б.А.* Киевская Русь и Русские княжества XII-XIII вв. Москва,1982.
- *Романов Б.А.* Люди и нравы Древней Руси. – Москва-Ленинград, 1966.

- *Свердлов В.Б.* Генезис и структура феодального общества Древней Руси. Ленинград, 1983.
- Соціум. Альманах соціальної історії. Ред. В. Горобець, Н. Старченко. Вип.1-4. – К., 2002-2005.
- *Толочко О.П., Толочко П.П.* Київська Русь. – К., 1998.
- *Толочко П.П.* Древнерусский феодальный город. – К.,1996.
- *Шевченко І.* Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття. – Львів, 2001.
- *Шулькевич М.М.* Киев Архитектурно-исторический очерк К., 1963.
- Этносоциальная и политическая структура раннефеодальных славянских государств и народностей. – М.,1987.

КУЛЬТУРА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА

1. Культура Галицько-Волинського князівства та Київської Русі: спільне та відмінне.
2. Релігійний чинник в розвитку культури Галицького-Волинського князівства.
3. Розвиток містобудування та архітектури в Галицько-Волинській Русі.
4. Декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво Галицько-Волинського князівства.

Тематика наукових есе.

Галицько-Волинське князівство: проблема стосунків з середньовічною Європою.
 Галицька митрополія: історія розвитку.
 Петро Ратенський: релігійний та політичний діяч.
 Архітектурні пам'ятки Древнього Галича.
 Міста Галицько-Волинської Русі.
 Стили та напрямки в архітектурі галицько-Волинського князівства.
 Сакральна архітектура Львова княжої доби.
 Культурна цінність Галицько-Волинського літопису.
 Витоки українського декоративно-прикладного мистецтва (на вибір доповідача)
 Галицька малярська школа в польському середньовічному мистецтві.

Рекомендована література

- *Александрович В.* Мистецтво Галицько-Волинської держави. – Львів, 1999.
- *Александрович В.* Українське малярство XIII-XV ст. – Львів, 1995.
- Галицько-Волинська держава XII – XIV ст. Збірник наукових праць. Книга перша. Упорядник О.С. Кучерук. – Львів: Світ, 2002.
- *Крип'якевич І.П.* Галицько-Волинське князівство. – К.,1989.
- *Котляр М.Ф.* Галицько-Волинська Русь. – К.,1998
- *Котляр М.Ф.* Галицько-Волинський літопис XIII ст. – К.,1993
- *Шлемкевич М.* Галичанство // *І.* Незалежний культурологічний часопис. – 1995. – №1(6)
- *Лукомський, Ю.* Архітектурна спадщина Давнього Галича. - Галич, 1991. - 40 с.
- *Фіголь М.* Мистецтво стародавнього Галича. - Київ : Мистецтво, 1997. - 224 с.
- *Романець Т.А.* Стародавні витоки мистецтва української народної кераміки. – К.:Просвіта, 1996.
- Церква Святого Духа в Рогатині. Альбом Автор-упорядник В.І. Мельник – К.: М-во, 1991.
- Храми Львова. Фотоальбом. Львів: Астрон, 2000.

- *Deichmann, Friedrich Wilhelm.* Rom, Ravenna, Konstantinopel, Naher Osten: Gesammelte Studien zur spätantiken Architektur, Kunst und Geschichte. – Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1982.
- *Różycka-Bryzek, Anna.* Bizantyfsko-ruskie malowidła w kaplicy zamku lubelskiego. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1983.

РЕНЕСАНСНИЙ ГУМАНІЗМ В УКРАЇНІ .

1. Соціополітичні умови формування ренесансної української культури.
2. Український ренесанс : особливості та періодизація.
3. Олельковицький культурний ренесанс.
4. Релігійний чинник в культурі Українського Ренесансу.

Тематика наукових есе

Гуманістична ідеологія в українській культурі: шляхи проникнення.

Духовна генеза першого українського відродження.

Річ Посполита та її роль у формуванні української культури XVI – XVII ст..

Реформаційні ідеї в українській ренесансній культурі.

Київ як духовний центр української культури др. пол. XIV – XVII ст.

Петро Могила в українській духовній культурі.

Ренесансна ідеологія в українській літературі.

Рекомендована література

- *Грабович Г.* До ідеології ренесансу в українській літературі // До історії української літератури : дослідження, есе, полеміка // <http://www.litopys.org.ua/hrabo/hr.htm>
- *Голенищев-Кутузов Н.Н.* Гуманізм у восточных славян (Украина и Белоруссия). — М., 1963.
- *Горський В.С., Стратій Я.М., Тихолаз А.Г. Ткачук М.Л.* Київ в історії філософії України. — К., 2000.
- *Грицак Я.* Національне відродження як об'єкт наукового дослідження // Етнічна самосвідомість: національна культура. — К., 1991.
- *Гусев В.І.* Філософія доби Відродження. — К., 1993.
- *Дашкевич Я.* Національна самосвідомість українців на зламі XVI — XVII ст. // Сучасність на межі між Сходом і Заходом (XIV — XVIII ст.) //ЗНТШ. — 1991. — Т. 222.
- *Дмитрієв М.* Про деякі шляхи проникнення гуманістичної ідеології в українську культуру кінця XVI — першої половини XVII ст. // Європейське Відродження та українська література XIV — першої пол. XVIII ст.
- *Зілинський Орест.* Духова генеза першого українського відродження // Європейське відродження та українська література. — С. 286-287.
- Історія української культури у п'яти томах. Т.2. Українська культура XIII – першої половини XVIII століть. Александрович В.С., Балусок В.Г., Боянівська М.Б. – К.: Наукова думка, 2001. – 846 с.
- *Козут З.* Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України
- *Литвинов В.* Ренесансний гуманізм в Україні. К., 2000.
- *Наливайко Д.С.* Рецепція України в Західній Європі XVI — XVIII ст. // Сучасність. — 1993. — № 2.
- *Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій ЯМ.* Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні. — К., 1997.
- Українські гуманісти епохи Відродження (Антологія). У 2-х т. Упор. В. Литвинов. — К., 1995
- Філософія Відродження на Україні. - К., 1990
- *Шевченко І.* Україна між Сходом і Заходом. – Львів, 2001.

ОСОБИСТІСНИЙ ВИМІР КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО РЕНЕСАНСУ.

1. Витоки українського Ренесансу
 - Юрій Дрогобич
 - Павло Русин
 - Станіслав Оріховський
2. Острозький культурно-освітній осередок
 - Герасим Смотрицький
 - Ян Лятос
 - Христофор Філалет
 - Дем'ян Наливайко
3. Роль братств у розвитку української культури 15 – п.п.17 ст.
 - Арсеній Еласонський
 - Стефан Куколь (Зизаній Тустановський)
 - Кирило Транквіліон-Ставровецький
 - Павмо Беринда
 - Юрій Рогатинець
 - Єлисей Плетенецький
 - Константин Корняк
4. Мистецькі здобутки українського Ренесансу.

Тематика наукових есе.

Живопис українського Ренесансу: розвиток жанрів та колористики.
Львівська та Острозька школи в українському іконописі 15 – 17 ст.
Проблема формування української скульптури.
Етнічні тенденції в малярстві українського Ренесансу.
Початки книгодрукування на Україні.
Жовква як мистецький осередок Речі Посполитої 17 століття.

Рекомендована література

- [Александрович В. Західноукраїнські малярі XVI століття : шляхи розвитку професійного середовища /](#) Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. - Львів : 2000.
- [Александрович В. Українське малярство XIII-XV ст.](#) Львів, 1995.
- [Безсонов С.В.](#) Архитектура Западной Украины. М. Издательство академии архитектуры СРСР, 1946.
- [Міляева Л, Логвин Г.](#) Українське мистецтво XIV – першої половини XVII ст. – К. : Мистецтво, 1963.
- [Давнє українське мистецтво 12-18 століть : каталог розширеної експозиції музею /](#) Державний музей українського образотворчого мистецтва УРСР. – Київ , 1988. - 76 с.
- [Откович, В. Пилип'юк, В.](#) Українська ікона XIV - XVIII століття: Із збірки Національного музею у Львові. - Львів: Світло й Тінь, 1999. - 95 с.
- [Овсійчук В.](#) Українське малярство X –XVIII століть. Проблеми кольору.– Львів, 1996. – 476с.
- Історія української культури у п'яти томах. Т.2. Українська культура XIII – першої половини ХУІІІ століть. Александрович В.С., Балусок В.Г., Боянівська М.Б. – К.: Наукова думка, 2001. – 846 с.
- [Бондарчук Я. В.](#) Мистецтво Острозького осередку др. пол. XVI - п. пол. XVII століття : (синтезування середньовічних візантійських та ренесансних західноєвропейських ідейно-художніх концепцій) : спеціальність 17.00.05 -

образотворче мистецтво : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства / Міністерство освіти і науки України, Львівська академія мистецтв. - Львів, 2002. - 19 с.

- *Гординський С.* Українська ікона 12-18 сторіччя. - Філядельфія: Провідіння, 1973. - 212 с.
- Історія України в особах IX – ХУІІІ ст. К., 1993
- *Любченко, В.Ф.* Львівська скульптура ХІV-ХVІІ століть. - Київ: Наукова думка, 1981. - 214 с.
- *Мицько І.З.* Острозька академія. – К., 1991
- *Матковська О.* Львівське братство : культура, традиції. – Львів: 1997
- *Овсійчук В.* Українське мистецтво ХVІ - першої половини ХVІІІ ст. К., 1985
- *Откович В.П.* Народна течія в українському живописі, ХVІІ-ХVІІІ ст. Київ : Наукова думка, 1990. - 96 с.
- Пам'ятки братських шкіл на Україні. К., 1988
- **Державний музей книги і друкарства Української РСР: Фотопутівник/** упорядник М.М. Галамазда. - Київ: Мистецтво, 1981. - 128 с.
- **Українське сакральне мистецтво : традиції, сучасність, перспективи (Українське сакральне мистецтво ХІІІ-ХV століть).** Матеріали третьої міжнародної наукової конференції (Львів, 4-5 травня 1995 року) / Львівська академія мистецтв ; Український католицький університет ім. Св. Климента-Папи ; Інститут народознавства НАН України ; Наукове Товариство ім. Шевченка. - Львів, 2001. - 119 с.
- *Ричков П. А., Луц, В.Д.* Архітектурно-мистецька спадщина князів Острозьких. - Київ : Техніка, 2002. - 167 с.
- *Свенціцька, В.І., Сидор, О.Ф.* Спадщина віків : Українське малярство ХІV - ХVІІІ століть у музейних колекціях Львова. - Львів: Каменяр, 1990. - 71 с.
- *Шамардіна, Н.* Українська ікона ХV-ХVІІ століть / автор тексту та упорядник альбому Н. Шамардіна
- *Brykowski, Ryszard.* **Drewniana architektura cerkiewna na koronnych ziemiach Rzeczypospolitej.** - Warszawa : Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, 1995. - 260 s.
- *Petrus, Jerzy T.* **Kościóły i klasztory Żółkwi /** Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie. - Kraków, 1994. - 202 s.

ЛЬВІВ В КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОГО РЕНЕСАНСУ.

1. Міста та їх вплив на формування ренесансної культури України.
2. Львів 15 – 17 ст. як поліетнічний соціум: проблеми і здобутки.
3. Львівське братство як соціокультурний феномен.
4. Львівський архітектурний Ренесанс.

Тематика наукових есе.

Роль міст у формуванні ренесансної культури України.

Проблема міського самоврядування на українських територіях в 14 – п.п.17 ст.

Етнічні спільноти у Львові 14 – п.п.17 ст.: проблема взаємостосунків.

Львівське Успенське братство: історія виникнення та розвитку.

Храми Львова: історія і сучасність (один для детального розгляду)

Історія львівських вулиць (однієї на розсуд дослідника)

Рекомендована література

- *Возницький, Б.Г.* Каплиця Боїмів у Львові. - Львів: Каменяр, 1979. - 40 с.
- Олександр Шишка наше місто – Львів.– Львів: Центр Європи, 1999
- *Овсійчук В.* Архітектурні пам'ятки Львова. - Львів: Каменяр, 1969. - 172 с.

- *Вуйцик, В.С.* Державний історико-архітектурний заповідник у Львові. - 2-ге видання, доповнене / Львів : Каменяр, 1991. - 175 с.
- *Нельговський, Ю.П., Шуляр, А.М.* Львів : історико-архітектурний нарис. - Київ: Будівельник, 1969. - 128 с.
- *Николишин Ю.* Елегії Львова. - Львів : Апріорі, 2003. - 164 с.
- *Пилип'юк В.* Львів Соборний : фотоальбом. - Львів : Світло й тінь, 2001. - 32 с.
- *Львів : архітектура, пам'ятники : фотоальбом.* - Київ : Мистецтво, 1985.
- *3 історії Львівських вулиць.* - Випуск I. - Львів: Вільна Україна, 1990. - 63 с.
- *Перлини християнського Львова : до візиту в Україну Папи Римського Івана Павла II /* Інститут "Укрзахідпроектреставрація", управління охорони історичного середовища м. Львова. - Львів : ПП "Нова Марка", 2001. - 16 с.
- *Крип'якевич І.П.* Історичні проходи по Львову. - Львів:1994
- *Видашенко, М.Б.* Музей Івана Федорова у Львові. - Львів: Каменяр, 1979. - 127 с.
- *Вижак, Adam.* Lwów. - Olszanica: Bosz, 2000. - 191 s.
- *Duda, Eugeniusz, Jodłowiec, Anna, Petriakowa, Faina.* Skarby dziedzictwa galicyjskich żydów : judaica z Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego we Lwowie . Kraków : Muzeum Historyczne, 1993. - 58 s.
- *Małkowski, Tadeusz.* Lwowski cech malarzy w XVI i XVII wieku. - Lwów: Nakład. Towar. Miłośników przeszłości Lwowa, 1936. - 126 с. ; 24 см. - (Biblijoteka Lwowska; T.XXXVI).
- *Ostrowski, Jan K.* Lwów : dzieje i sztuka. - Kraków, 1997. - 88, 74 p. : іл.
- *Mańkowski, Tadeusz.* Kościół Bernardynów we Lwowie. - Lwów: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 1938. - 22 s. ; 32 cm. - (Odbitka z "Dawnej Sztuki"; Rocznika I; Zeszytu 4).
- *Szolginia, Witold.* Historiografia architektury i urbanistyki dawnego Lwowa / Polska Akademia nauk ; Instytut sztuki. - Warszawa, 1989. - 98, 14 s.
- *Thullie Cz., Dr.* O kościołach Lwowskich z czasów Odrodzenia. - Lwów: Księgarnia Gubrynowicza i syna, 1913. - 55 s.

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО.

1. Україна в др. пол. XVII – XVIII ст. та формування нової моделі культури.
2. Світоглядні засади українського бароко.
3. Розвиток освіти і наукових знань в Україні др. пол. XVII – XVIII ст. Києво-Могилянська академія.
4. Бароко в українській архітектурі.
5. Розвиток українського барокового живопису та скульптури.
6. Українська література др. пол. XVII – XVIII ст.
7. Драма та розвиток театру в Україні др. пол. XVII – XVIII ст.
8. Музика в українській бароковій культурі.

Тематика наукових есе.

Архітектура українського бароко.

Художньо-естетичні особливості української барокової літератури.

Розвиток української поезії др. пол. XVII – XVIII ст.

Український іконопис епохи бароко.

Архетипи українського народного живопису : козак Мамай.

Формування нових світоглядних парадигм в Україні др. пол. XVII – XVIII ст.

Митці українського музичного бароко: М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель (на розсуд дослідника).

Стиль рококо в українській архітектурі: Андріївська церква.

Феномен Богородиці-Покрови в мистецтві і легендах козацької України.

Митці жовківського художнього осередку.

Рекомендована література.

- Белецкий П.* Украинская портретная живопись, XVII-XVIII вв. / редактор Н.В. Семенникова. - Ленинград : Искусство, 1981.
- Білецький П.О.* „Козак Мамай” - українська народна картина. Львів, в-во Львівського університету, 1979.
- Білецький П.О.* Українське мистецтво другої половини XVII – XVIII століть. – К.: Мистецтво, 1981.
- Витвицький В.* Максим Березовський : життя і творчість. - Львів: Логос, 1995.
- Гордінський Св.* Українська ікона 12-18 сторіччя. - Філадельфія: Провидіння, 1973.
- Дегтярьов, М.Г., Корнєєва, В.І.* Андріївська церква. - Київ: Техніка, 1999. *Жолтовський П.М.* Визвольна боротьба українського народу в пам'ятках мистецтва XVI – XVIII ст. К.: в-во Ак. Н. У РСР, 1958.
- Жолтовський П.М.* Малюнки Києво-Лаврської іконописної майстерні. Альбом-каталог. – К.: Наукова думка, 1982.
- Жолтовський П.М.* Монументальний живопис на Україні, XVII-XVIII ст. / Академія наук УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського. - Київ : Наукова думка, 1988.
- Жолтовський П.М.* Український живопис XVII – XVIII ст. К.: Наукова думка, 1978.
- Жолтовський П.М.* Художнє життя на Україні в XVI – XVII ст. К.: Наукова думка, 1983.
- Каталого гравюр XVII – XX ст.. з фондів львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка (Архітектура Львова). Укл. Костюк С. П. – К.: Наукова думка, 1988.
- Кілессо С.К.* Архітектурні та мистецькі скарби Богданового краю. - Київ: Техніка, 2000.
- Києво-Могилянська академія в іменах. XVII–XVIII ст. (Енциклопедичне видання.). – К., 2001р.
- Ничик В.М.* Из истории отечественной философии конца XVII – начала XVIII в. – К., 1978.
- Овсійчук В.А.* Майстри українського бароко. Жовківський художній осередок. – К.: Наукова думка, 1991.
- Откович В.П.* Народна течія в українському живописі XVII – XVIII ст. К.: Наукова думка, 1990.
- Свенціцька Віра.* Іван Руткович і становлення реалізму в українському малярстві XVII ст. - Київ: Наукова думка, [1966]
- Соневіцький І.* Артем Ведель і його музична спадщина. - Нью-Йорк, 1966. *Степаненко М.* Про творчість Д. Бортянського, М. Березовського, О. Лизогуба. – К., 1982.
- Українське бароко та європейський контекст. Відп. редактор А. К. Федорук. – К.: Наукова думка, 1991.
- Українське літературне бароко. – К., 1987.
- Уманцев Ф.* Троїцька надбрамна церква Києво-Печерської лаври. – К.: Мистецтво, 1970.
- Ушкалов Л.* Світ українського бароко. Філологічні етюди. – Харків: Око, 1994.
- Хижняк З., Маньківський В. К.* Історія Києво-Могилянської академії. – К., 2003.
- Хижняк З.І.* Києво-Могилянська академія. – К., 1970.
- Хижняк З.І.* Ректори Києво-Могилянської академії. 1615–1817 pp. – К., 2002.
- Gębarowicz, Mieczysław.* Mater Misericordiae - Pokrow-Pokrowa w sztuce i legendzie środkowo-wschodniej Europy/ redakcją naukową T. Dobrzeńiecki, W. Juszcak. - Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład narodowy im. Ossolińskich, 1986.
- Petrus, Jerzy T.* Kościoły I klasztory Żółkwi / Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie. - Kraków, 1994.

ПРОСВІТНИЦТВО В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ.

1. Етико-політичні засади Просвітництва та їх українська інтерпретація.
2. Ідеї Просвітництва в українській освіті та науці.
3. Г. Сковорода та просвітницька ідеологія.

Тематика наукових есе.

Витоки українського Просвітництва: європейська та українська філософська думки.
Організаційні форми українського Просвітництва („Зібрання”, „Попівська академія”).
В. Каразін – „український Ломоносов”.
Концепція „розумного егоїзму” Я. Козельського.
Ідея суспільного прогресу в творах українських просвітників.
Петро Лодій : життя і творчість.
Масонство в Україні.

Рекомендована література.

Кашуба М. В. Георгій Кониський – світогляд і віхи життя. – К.,1999.
Києво-Могилянська академія в іменах. XVII–XVIII ст. (Енциклопедичне видання.). – К., 2001р.
Лімборський І. Європейське та українське Просвітництво: незавершений проект? Реінтерпретація канону і спроба компаративного аналізу літературних парадигм. — Черкаси: ЧДТУ, 2006], № 3—4.
Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К.,1994.
Сковорода Г. пізнай в собі людину. – Львів,1995.
Торбаков І.Б. Києво-Могилянська академія і російське просвітництво: літературно-видавнича діяльність вихованців Києво-Могилянської академії у Петербурзі та Москві в другій половині XVIII ст. Автореф. дис., Київ 1997.
Хижняк З.І. Києво- Могилянська академія. – К.,1970.
Хижняк З.І. Ректори Києво-Могилянської академії. 1615–1817 рр. – К.,2002.

КЛАСИЦИЗМ В УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРІ.

1. Проблема філософсько-естетичних впливів класицизму в українському суспільстві.
2. Класицизм в українській архітектурі.
3. Український живопис доби класицизму.
4. Розвиток української скульптури доби класицизму.

Тематика наукових есе.

Класицизм як елемент російської імперської ідеології.
Український внесок в російську культуру (п.п.XIX ст.)
Розквіт класичної архітектури на Україні.
Вінченцо і Олександр Беретті – видатні київські архітектори.
Іван Мартос – життя і діяльність.
Софіївка як видатна пам’ятка садово-паркового мистецтва.
Архітектура Батурина: історія і сучасний стан.
Трансформація козацької старшини в дворянський стан на поч. XIX століття.
Діяльність Новгород-Сіверського патріотичного гуртка.

Рекомендована література.

Архітектура Галичини XIX-XX ст. : вибрані матеріали міжнародного симпозіуму 24-27 травня 1994 р., присвяченого 150-річчю заснування Державного університету "Львівська Політехніка" / за редакцією Б. Черкеса, М. Кубеліка і Е. Гофер. - Львів, 1996. - 208 с.
Асєєв, Ю.С., Грицай, М.О., Ігнатов, О.Н. Нариси історії архітектури Української РСР : дожовтневий період . – Київ : Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури. – 1957.
Голубець М. Рококо і класицизм // Історія української культури.- К., 1994.- С. 520-537.
Дроботько В. "Коханий дарує Софії..." // Укр. культура.- 1996.- № 9-10.- С.39-41.

Овсійчук В. Класицизм і романтизм в українському мистецтві / Національна академія наук України, Інститут народознавства. - Київ : Дніпро, 2001. - 447 с.
Рототченко А. Уманское чудо. – К.: Будівельник, 1980.- 96 с.
Софиевка. Фотоальбом. Автор-составитель З.Г. Головерда. –К.: М-во,1980.

УКРАЇНСЬКИЙ РОМАНТИЗМ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.

1. Особливості та напрями українського романтизму.
2. Романтизм та сентименталізм в українській літературі.
3. Український живопис першої половини XIX століття.
4. Романтизм в українському музичному мистецтві.

Тематика наукових есе.

Проблема протистояння класицизму та романтизму: український контекст.
Романтизм в творчості М. Костомарова (Г.Квітки-Основ'яненка, Є.Гребінки та ін. – на вибір дослідника)
Сентименталізм в українській літературі.
Засади українського романтизму як підґрунтя української національної ідеї.
Т. Шевченко як творець міфологізованої національної свідомості.
Месіанство України в „Книзі буття українського народу”.
„Історія Русів” як історичний, літературний та ідеологічний твір.
Проблема авторства „Історії Русів”.
Виникнення українського театру (п.п. XIX ст..)

Рекомендована література.

- *Айзеншток І.* Українські поети-романтики// Українські поети-романтики 20-40-х років XIX ст.. – К.,1968
- *Анісов, В., Серета, С.* Від підмайстра до академіка : нарис про Шевченка-художника. - Київ : Мистецтво, 1967.
- *Волинський К.П.* Теоретична боротьба в українській літературі (перша половина XIX ст..) – К.,1959.
- *Грабович Г.* Шевченко як міфотворець. – К.,1991.
- *Забужко О.* Шевченків міф України. – К.,1998.
- *Забужко О.* Філософія української ідеї та український контекст. – К.,1993.
- *Затенацький Я.* Українське мистецтво першої половини XIX століття. – К.: Мистецтво, 1965.
- Історія українського мистецтва. – К.,1967. – Т.3.
- Кирило-Мефодіївське товариство. – К.,1990. – Т. 1-3.
- *Костомаров М.* Закон Божий (Книга Буття українського народу). – К.,1996.
- *Миклашевський, Й.М.* Музична і театральна культура Харкова кінця XVIII - першої половини XIX ст. / Академія наук УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського. - Київ : Наукова думка, 1967.
- *Насенко М.* Романтичний епос. Ефект романтизму і українська література. — К., 2000.
- *Овсійчук В.* Класицизм і романтизм в українському мистецтві / Національна академія наук України, Інститут народознавства. - Київ : Дніпро, 2001. - 447 с.
- *Рубан В.* Український портретний живопис першої половини XIX ст.. – К.,1988.
- *Сергієнко Г.Я.* Т.Г. Шевченко і Кирило-Мефодіївське братство. – К.,1983.
- *Шевчук В.* Нерозгадані таємниці „Історії Русів” //Історія Русів. – К.,1991
- *Яценко М. Т.* Українська романтична поезія 20-60 років XIX ст.. // Українські поети-романтики. – К.,1987.

РЕАЛІЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ.

1. Розвиток національної свідомості українців в сер. XIX ст.
2. Реалізм в українській літературі.
3. Розвиток української науки в др. пол. XIX ст..
4. Українське мистецтво доби реалізму.

Тематика наукових есе.

Розвиток суспільно-політичної думки в Україні 60-80 р.р. XIX ст.

Українські імена у світовій науці : І. Пуллой (І. Мечников, І. Пирогов і т.п. – на розсуд дослідника)

Реалізм в творчості Л. Українки (І. Нечуй-Левицького, П. Мирного і т.п.)

Тенденції демократизму в філософські думці та мистецтві України.

Шевченко – художник : напрямки творчості.

Реалізм в українському музичному мистецтві : Микола Леонтович.

Проблема дефінітивності стилю в українській музиці: Микола Лисенко.

Проблема національної ідентифікації в українському реалістичному живописі: передвижники і Україна.

Сергій Васильківський як найяскравіший представник українського реалістичного живопису.

Творчість західноукраїнських художників: Теофіл Копистянський.

Рекомендована література.

- Аксиоми для нащадків. Українські імена у світовій науці // Упорядник О.К. Романчик. – Львів, 1992.
- *Анісов В., Серeda Є.* Від підмайстра до академіка : нарис про Шевченка-художника. – Київ : Мистецтво, 1967.
- *Говдя П., Коваленко О.* Передвижники і Україна – К.: М-во, 1978 .
- *Горелов М.* Передвісники незалежної України. – К., 1996.
- *Завальнюк А.* Микола Леонтович : дослідження, документи, листи. – Вінниця : Поділля-2000, 2002.
- *Затенацький Я.П.* Николай Корнилович Пимоненко жизнь и творчество: 1862 – 1912. – К., 1955.
- *Касян В., Турченко Ю.* Українська дожовтнева реалістична графіка. – К.: В-во академії наук Української РСР, 1961.
- *Міляєва Л. К.О.* Трутовський . Нарис про життя і творчість. – К. :М-во, 1955.
- *Миклашевський Й.М.* Музична і театральна культура Харкова кінця XVIII - першої половини XIX ст. / Академія наук УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського. – Київ : Наукова думка, 1967.
- Микола Пимоненко. Альбом. Автор-укладач І.В. Огієвська. – К.: М-во, 1983.
- Сергій Васильківський. Альбом. Автор-упорядник М.М. Безхутрий. – К.: М-во, 1987.
- Сергій Васильківський. Альбом. Художня редакція і макет К.Д. Івашиної. –К., 1967.
- *Слабоштицький М.* Українські меценати. Нарис з історії української культури. – К.: Ярославів вал, 2001
- *Ступак Ю.* Крамської і Україна. – К.: Мистецтво, 1971.
- Т.Г. Шевченко. Живопис. Авт. тексту та упор. М.І. Мацапура . – К.: Мистецтво, 1964.
- *Ткаченко М.* Теофіл Копистянський К. М-во 1972.
- *Чижевський Д.* Реалізм в українській літературі. — Тернопіль, 1994.

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ.

1. Ідейні витоки українського модернізму.

2. Модерністський період національно-культурного відродження та його особливості в Галичині.
3. Модернізм в українській літературі.
4. Феномен українського театрального мистецтва.
5. Розвиток українського мистецтва к.ХІХ – поч. ХХ ст.

Тематика наукових есе.

Хронологічне становлення українського модернізму.

Дискурсивно-декларативний етап українського модернізму: Л. Українка та О.Кобилянська.

Ідейно-теоретичні передумови формування вітчизняних модерністичних тенденцій.

Чинники та характер модернізації вітчизняного соціокультурного простору.

Український аматорський та професійний театр: проблеми функціонування.

Родина Тобілевичів та її внесок в розвиток українського театрального мистецтва.

Напрямки розвитку архітектури на Україні к. ХІХ століття.

Майстри українського живопису к. ХІХ ст. : Іван Труш, Олекса Новаківський, О. Кульчицька)

Полістилізм українського живопису к. ХІХ ст.

Еклектизм в українській архітектурі.

Рекомендована література.

- *Асєєв, Ю.С., Грицай, М.О., Ігнатов, О.Н.* Нариси історії архітектури Української РСР : дожовтневий період / редколегія В.Г. Заболотний, М.П. Цапенко, Г.В. Головка. – Київ , 1957.
- Архітектура Галичини ХІХ-ХХ ст. : вибрані матеріали міжнародного симпозіуму 24-27 травня 1994 р., присвяченого 150-річчю заснування Державного університету "Львівська Політехніка" / за редакцією Б. Черкеса, М. Кубеліка і Е. Гофер. – Львів, 1996.
- *Білявець О.М.* Творчий внесок Олекси Новаківського в духовну культуру українського народу. Дипломна робота .
- Володимир Донатович Орловський . 1842- 1914. Альбом. – К.: М-во ,1968.
- *Гундорова Т.* Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997
- Дух України. 500-ліття малярства. Видання мистецької галереї Вінніпегу. – 1992.
- *Жаборок А.А.* Український живопис останньої третини ХІХ – початку ХХ століття. – Київ-Одеса : Либідь, 1990.
- *Максимович О. В.* Соціально-філософські аспекти модернізму в контексті українського соціокультурного дискурсу к.ХІХ – п.п.ХХ ст. Рукопис дисертації.
- *Н.Ю.* Украинское искусство и европейские художественные центры конец ХІХ – начало ХХ века. – К.: Наукова думка, 1989.
- *Натовський Я.* Іван Труш. – К.: Мистецтво, 1970.
- *Нога Олесь.* Українська художньо-промислова кераміка Галичини (1840-1940). – Львів: НВФ «Українські технології», 2001.
- *Овсійчук В.* Олекса Новаківський. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1998.
- *Островський В.* Олекса Новаківський. – К.: М-во, 1964.
- *Павличко С.* Дискурс модернізму в українській літературі. — К., 1997.
- Преображенська церква / Редактор видання І. Жук; автор зошита Р. Могитич. – Львів: Центр Європи, 1997.
- *Рубан В. В.* Забытые имена. Рассказы об украинских художниках ХІХ - начала ХХ века. – К.: Наукова думка, 1990.
- *Савицкая Л.* На путях к обновлению. Искусство Украины в 1890-е – 1910-е годы. – Харьков: ТО"Эксклюзив", 2003.

- Українське мистецтво і архітектура кінця XIX – початку XX ст. – К.: Наукова думка, 2000.
- Художники України : Олекса Новаківський К.: Мистецтво, 1973. Вступна стаття та упорядкування В.О. Островського.
- *Черкес Б., Гофер Е.* Галицький сейм: Львівський національний університет ім. І. Франка. – Львів: Центр Європи, 1999.
- Szuliński, Jan. Teatr Miejski we Lwowie. - Warszawa : Wydawnictwo Neriton, 2002.

**ПІДРУЧНИКИ ТА ПОСІБНИКИ
ДО КУРСУ „ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ”**

1. *Бойко Ю.М.* Культурологія: методичні матеріали з аудиторної та самостійної роботи студентів за модульною системою. – Вінниця, 2005.
2. *Бойко Ю.М.* Українська та зарубіжна культура: історія становлення і розвитку культури стародавнього світу (курс лекцій). – Вінниця, 2001.
3. *Бойко Ю.М.* Українська та зарубіжна культура: методичні матеріали для самостійної роботи студентів. – Вінниця, 2002.
4. Енциклопедія українознавства- Т. 1-4. – Львів, 1993 – 1994.
5. Європейська та українська культура в нарисах / За ред. Цехмістро І.З. – К., 2003.
6. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти / Греченко, Володимир Анатолійович, Чорний, Ігор Віталійович, Кушнерук, Вікторія Анатоліївна, Режко, Віктор Анатолійович. - К.: Літера, 2002. - 463 с.
7. Історія української та зарубіжної культури/ – За ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. – К.: Видавництво "Знання", 2002 - 351с.
8. Історія української культури: Побут, письменство, мистецтво, театр, музика / За заг. ред. І.Крип'якевича. - К.: Либідь, 1994. - 651 с.
9. Історія української культури у п'яти томах. Т.1 Історія культури давнього населення України. Асєєв Ю.С., Баран В.Д., Баранов І.А. - К.: Наукова думка, 2001. – 1134.
10. Історія української культури у п'яти томах. Т.2. Українська культура XIII – першої половини XIV століть. Александрович В.С., Балушок В.Г., Боянівська М.Б. – К.: Наукова думка, 2001. – 846 с.
11. Історія української культури у п'яти томах. Т.3. Українська культура другої половини XIV – XV століть. – Александрович В.С., Борисенко В.Й., Виврот Т.М. – К.:Наукова думка, 2003. – 1246с.
12. *Кордон М.В.* Українська та зарубіжна культура. – К., 2003.
13. Культура і побут населення України: Навчальний посібник/ Під ред. В.І.Наулко, Л.Ф.Артюх. - Київ: Либідь, 1993. - 288 с.
14. Культура і побут населення України. – К., 1991.
15. Культура українського народу: Навч. посібник /В.М.Русанівський, Г.Д.Вервес, М.В.Гончаренко та ін. - К., 1994
16. Мала енциклопедія етнології та етнодержавознавства. – К.,1996.
17. *Маланюк Є.* Нариси з історії нашої культури. - Київ: АТ "Обереги", 1992.
18. *Нельговський Б.П.* Українське мистецтво: Від найдавніших часів до початку XX ст. – К., 1976.
19. *Огієнко І.* Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. - К.: Фірма "Довіра", 1992
20. Основи художньої культури: Теорія та історія укр. худож. культури: Навч. посіб. Ч. 2 / Л. В. Анучина, В. Г. Грицаненко, Н. О. Карпова и др.; За ред. В.О.Лозового, Л.В.Анучиної. - Х.: Основа, 1999. - 442 с.
21. Попович М. В. Нарис історії культури України. – К.,1998.
22. *Семчишин М.* Тисяча років української культури. – К., 1993.
23. Словник символів культури України: Навчальний посібник/ За ред. В.П.Коцура; О.І.Потапенко, М.К.Дмитренка. - Київ: Міленіум, 2002.
24. Теорія та історія світової і вітчизняної культури / За ред. Горбач Н.Я. – 1992.
25. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій: Навч. посібник / Бичко, Ада Корнійвна, Гнатенко, Петро Іванович, Феоктистов, Андрій Михайлович и др. - К.: Либідь, 1992. - 390 с.
26. Українська культура: Історія і сучасність: Навч. посібник для студентів ун-тів та пед. ін-тів / С. О. Черепанова, В. Г. Скотний, І. В. Бичко и др.; Худож. О.Козак. - Львів: Світ, 1994. - 455 с.

27. Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича /Упор. С.В.Ульяновська. - К.: Либідь, 1993.
28. Українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник/ Під ред. М.М.Заковича. - Київ: Знання, 2000.
29. Українська минувшина. – К., 1993.
30. Українська художня культура. – К.,1996.
31. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навч. посіб. / О. П. Рудницька, Л. А. Кондрацька, В. О. Смікал и др.; Академія педагогічних наук України; За ред. О.П.Рудницької. - К.: ЕксОб, 2000. - 207 с.
32. Черепанова С. Проблема людини в українському мистецтві : навчальний посібник / Інститут педогогіки і психології професійної освіти АПН України, Львівський науково-практичний центр. - Львів : Світ, 2001.
33. Чмихов М.О. Давня культура: Навчальний посібник. - Київ: Либідь, 1994.
34. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
35. Шейко, В.М., Тишевська, Л.Г. Історія української художньої культури : підручник. - Харків: ХДАК, 1999. - Українська культура: історія та сучасність: Навч. посібник/ За ред. Черепанової С.О.. - Львів: Світ, 1994.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

36. *Арутюнов С.А.* Народы и культуры: развитие и взаимодействие. – М., 1989.
37. Архітектура українських церков. Ілюстрований путівник та пам'ятка фотографічної виставки. - [б. м.]: Українська громада Південної Америки, [1981].
38. *Голубець, Микола.* Начерк історії українського мистецтва. - Нью-Йорк : Видавництво Чарторійських, 1973.
39. *Гординський С.* Українська ікона на тлі універсалізму візантійського стилю. – Мюнхен, 1990.
40. *Горняткевич, Дам'ян.* Українські мистці в автобіографіях. - Лондон : Накладом Української Видавничої Спільки, 1958.
41. *Гузар І.* Україна в орбіті європейської мислі. – Торонто-Львів, 1995.
42. Дерев'яні церкви в Україні. - Торонто, 1954.
43. Дерев'яні храми України : шедеври архітектури / Тит Геврик, куратор виставки. – Нью Йорк: Український музей, 1987.
44. Дерев'яні церкви в Україні. – Торонто, 1954.
45. *Довганюк І.* Архітектура українських церков. – Львів, 1997.
46. Історія українського мистецтва : в 6-и томах / головна редакційна колегія : М.П. Бажан (гол. редактор), Ю.С. Асєєв, В.А. Афанасьєв та ін. - Київ, 1966 - 1970.
47. Історія української музики: В 6-ти т. / АН України; Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М.Т.Рильського; Ред. колегія тому Л.О.Пархоменко, О.У.Литвинова, Б.М.Фільц. - К.: Наукова думка, 1992. - 615 с.
48. *Касіян В.* Про мистецтво. Вибрані статті. – К.: М-во, 1970.
49. *Касіян В.* Мистецтво графіки. – Київ : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1960.
50. *Ковалинський В.* Меценати Києва. – К., 1998.
Кожин Н.А. Украинское искусство XIV – нач. XX вв.– Ч.І и II. – Львов, 1958.
51. Культура України / за ред. В.М. Шейка, О.Г. Стахевича. – Вип.5.–Харків: ХДАК, 1999.
52. *Лесик О.В.* Замки та монастирі України. - Львів: Світ, 1993.
53. *Лєпахін В.* Ікона та іронічність. – Львів: Свічадо, 2001.
54. *Лобановський Б.Б.* Книга для читання з українського мистецтва. – К.:радянська школа, 1978.
55. *Логвин, Г.Н.* По Україні : стародавні мистецькі пам'ятки. - Київ : Мистецтво, 1968.
56. *Логвин Г. Н.* Украинское искусство. М.: Искусство, 1963.
57. *Лупій Г.* Львівський історико-культурний музей-заповідник «Личаківський цвинтар». Путівник. –Львів: Каменяр, 1996.
58. Нариси з історії українського мистецтва. – За заг. редакцією доктора архітектури професора Заболотного В.Г.– К. :Мистецтво, 1966.
59. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К., 1994.
60. Мистецтво України : біографічний довідник / упорядники : А.В. Кудрицький, М.Г. Лабінський ; за редакцією А.В. Кудрицького. – Київ: Українська енциклопедія, 1997.
61. Мистецтво України : енциклопедія в 5-ти томах / редколегія Кудрицький А.В. та ін. - Том 1. - Київ: Укр. енциклопедія, 1995. - 400 с.
62. Мистецтво України. Біографічний довідник. – За редакцією А.В. Кудрицького. – К. :Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1997.
63. *Мишанич М.* Короткий довідник з ікономалярства.– Львів, 2000.
64. *Могитич, Іван.* Нариси архітектури української церкви. - Львів, 1995.
65. *Мокрий, В.* Церква в житті українців. - Львів; Краків; Париж: Просвіта, 1993.
66. *Николишин, Юрій.* Елегії Львова. - Львів : Апріорі, 2003
67. Памятники истории и культуры Украинской ССР : каталог-справочник / редколлегия Тронько П.Т., Злобин Г.К. и др. - Киев: Наукова думка, 1987.

68. *Пилип'юк, Василь*. Львів Соборний : фотоальбом. - Том 1. - Львів : Світло й тінь, 2001.
69. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – початок XX ст.): Нариси. – К.,1991.
70. *Саполига М.* Перлини народної архітектури / Переклади: Івета Вамошіова, Богдан Кузишин. - Пряшів; Свидник: ДІНО; видавниче фотоагентство; 1996.
71. *Сверстюк Є.* Блудні сини України. – К.,1993.
72. *Свенціцька, В.І., Откович, В.П.* Українське народне малярство XIII-XX століть / автори-упорядники В.І. Свенціцька, В.П. Откович. - Київ : Мистецтво, 1991.
73. *Січинський В.* Пам'ятки української архітектури. - Том 1. - Філадельфія: Америка, 1952.
74. Словник художників України / Редколегія М.П. Бажан, В.А. Афанасьєв, П.О. Білецький. – Київ: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1973.
75. *Смольський, Григорій*. Українське мистецтво. - Львів, 1997.
76. *Степовик Д.* Історія української ікони X – XX століть. К.:Либідь, 1996.
77. *Степовик Д.* Іконологія та іконографія. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2003.
78. *Трембіцький В.* Національний гімн "Ще не вмерла Україна..." та інші українські гімнові пісні / Трембіцький, Володимир; Наукове товариство ім. Шевченка; Передм. О.Романів. - 2-е вид., перероб. і допов. - Львів, 2003. - 174 с.
79. Українська графіка XI – початку XX ст. Альбом. Авт і упор. А.О. Візник. – К. :М-во, 1994.
80. Українське мистецтво : альманах. - Частина 1. - Мюнхен, 1947.
81. Українське мистецтво : альманах. - Ч. 2. - Мюнхен, 1947.
82. Українське образотворче мистецтво . – 36. ілюстрацій .
83. Українське сакральне мистецтво : традиції, перспективи, сучасність // М-ли міжнародної наукової конференції. – Львів: Свічадо, 1994.
84. Українське сакральне мистецтво : традиції, сучасність, перспективи. Вип.2: Питання іконографії: Матеріали 2-ї міжнародної наукової конференції (Львів, 21 - 22 квітня 1994 року)/ За ред. І.Голода; Відп. за випуск Д.Крвавич. - Львів, 1995.
85. Український живопис : сто вибраних творів : альбом / автор-упорядник Ю.В. Беличко. - Київ : Мистецтво, 1989.
86. *Ульяновський В.І.* Історія церкви та релігійної думки на Україні.–Т.1–3.– К.,1994.
87. Храми України. Альбом / Вступ. ст., комент. та упор. Л. Прибеги. – К.: Мистецтво, 2000.
88. Храми Львова. Фотоальбом. Львів: Астрон, 2000.
89. Хрест в українському мистецтві. Каталог виставки. – За ред. М. Станкевича.– Львів, 1996.
90. *Чарновський О.* Українська народна скульптура. - Київ: Вища школа, 1976.
91. *Чижевський Д.* Історія української літератури. – Тернопіль, 1994.
92. *Чижевський Д.* Нарис історії філософії на Україні. – К.,1993.
93. Шедеври українського іконопису XII-XIX століття: Альбом. - Київ : Мистецтво, 1999.
94. *Шонк-Русич К.* Історія українського мистецтва в ілюстраціях. – Нью-Йорк, 1978.
95. *Шпідлік Томаш, Рупнік Марко Іван.* Про що розповідає ікона Львів: Свічадо, 1999.
96. *Щербаківський, Вадим.* Українське мистецтво : вибрані неопубліковані праці / Упоряд., вст. ст. В.Ульяновського; Додатки П.Герчанівської, В.Ульяновського. - Київ: Либідь, 1995.
97. *Юрченко П.Г.* Дерев'яна архітектура України. - Київ : Будівельник, 1970.
98. Architecture of Ukrainian Churches / Editor: B. Solowij; Translation: W. Motyka.
99. *Kardash, Peter.* Ukraine: Its History and Its Art/ With a Foreword by Professor Michael L. Lawriwsky. – Melbourne: Fortuna,1991.

100. *Tokarski, Jacek*. Ilustrowany przewodnik po zabytkach kultury na Ukrainie.-
Warszawa : Burchard edition, 2000.

ТЕСТИ

МОДУЛЬ 1

ФЕНОМЕН ТА ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1 рівень

1. Встановіть відповідність між гіпотетичною праатьківщиною слов'ян та її автором даної гіпотези

межиріччя Дніпра і Вісли	М. Рудницький
західне Полісся	А. Попов
Прикарпаття	І. Вернер
верхів'я Дніпра, Десни і Угри	І. Ляпушкін
нижня течія Дунаю	І. Русанова
південне узбережжя Балтійського моря	Ю. Кухаренко

2. Встановіть відповідність між археологічним періодом та його часовими рамками (на території України)

палеоліт	2800 р. до н.е. – 1200 р. до н.е.
мезоліт	3300 р. до н.е. – 2800 р. до н.е.
неоліт	6 тл. – 4 тл. до н.е.
енеоліт	10 тл. – 7 тл. до н.е.
вік бронзи	1млн. – 11 тл. до н.е.

3. Де розташована найдавніша стоянка людини сучасного типу?

Лука-Врублевецька
Кіік-Коба
Королеве

4. На яку епоху припадає завершення формування Homo Sapiens?

Ранній палеоліт
Мезоліт
Пізній палеоліт

5. Яке явище називають „неолітичною революцією”?

винайдення вогню
винайдення лука і стріл
перехід до відтворюючих форм господарювання

6. Встановіть відповідність між культурно-господарською зоною та археологічними культурами неоліту

південно-західна(землеробсько-скотарська)
північно-східна(мисливсько-риболовецька)
сурсько-дніпровська, буго-дністровська, ямково-гребінцевої кераміки, лінійно-стрічкової кераміки, дніпро-донцька, дунайська, тиська.

7. Часові рамки існування трипільської культури

XI – IX тл. до н.е.
IV– III тл. до н.е.

II ст. до н.е. – II ст. н.е.

8. Часові рамки залізного віку на території України

XI – IX тл. до н.е.
IV– III тл. до н.е.

II ст. до н.е. – II ст. н.е.

XII ст. до н.е. – IVст.

9. Вперше назва кіммерійців з'являється в

Геродот „Історія”
Йордан „Гетика ”
Гомер „Одіссея”

10. Встановіть відповідність між племінним об'єднанням скіфів та територією його розселення
кал ліпиди	кримський степ
скіфи-орачі	Лісостеп Правобережжя
скіфи-землероби	Між Дніпром і Азовським морем
скіфи-кочовики	Лісостеп Лівобережжя
царські скіфи	Побужжя поблизу Ольвії
11. Скіфський мистецький стиль, який характеризується поєднанням рослинного орнаменту, зоо- та антропоморфних елементів, називається інкрустаційний
коринфський
звіриний
12. Найважливішою пам'яткою осілости степової Скіфії є
с. Королеве
Кам'янське городище
Лука-Врублевецька
13. Культ якого з Олімпійських богів був найпопулярніший в колоніях Північного Причорномор'я?
Зевса
Діоніса
Аполлона
14. в праці якого історика фіксується поділ слов'ян на венедів, склавинів та антів?
Йордан
Тацит
Прокопій Кесарійський
15. З якою археологічною культурою ототожнюють антський племінний союз?
Зарубинецькою
Черняхівською
Чорноліською

2 рівень

1. Перерахуйте фактори формування менталітету українського народу.
2. Назвіть представників міграційної теорії походження українського етносу.
3. Що свідчить про ускладнення духовного життя кроманьйонців пізнього палеоліту на території України?
4. Назвіть найвідоміші стоянки пізнього палеоліту на території України.
5. З культурами яких регіонів типологічно споріднена трипільська культура?
6. Періодизація трипільської культури.
7. Концепції походження трипільської культури.
8. Закон універсального кола обігу в духовній культурі палеолітичного населення України.
9. Міфологеми неолітичної епохи на території України.
10. Родоначальники скіфського народу (за Геродотом)
11. Найвідоміші пам'ятки скіфського мистецтва
12. На які племена поділялися сармати?
13. Назвіть міста-колонії Північного Причорномор'я
14. На які групи поділяв слов'ян візантійський історик Йордан ?
15. Які східнослов'янські племена згадуються в „Повісті минулих літ”?

3 рівень

1. Історія української культури: історіографія та джерела.
2. Проблема періодизації української культури.
3. Етапи формування української нації.
4. Феномен українського менталітету: чинники та особливості.

5. Проблема етногенезу української нації.
6. Кам'яний вік на території України.
7. Трипільська культура.
8. Антропологічні особливості українців.
9. Культурна спадщина кочових племен Північного Причорномор'я.
10. Скіфи в історії української культури.
11. Грецькі колонії Північного Причорномор'я.
12. Генезис східнослов'янських племен.
13. Міфологічний простір слов'янського язичництва.
14. Релігійні уявлення давніх слов'ян.
15. Перше велике переселення народів : індоєвропейці на території України.

МОДУЛЬ 2

КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСИ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА

1 рівень

1. Розташуйте в хронологічному порядку шляхи появи християнства на українських територіях.

Володимирове хрещення Русі

Аскольдове хрещення Русі

Великоморавські християнські впливи на Русь

Хозарська місія Солунських братів

Готське християнство

Античне християнство колоній Причорномор'я

2. Як називалась найдавніша слов'янська писемність?

Черти і резни

Руни

Глаголиця

Кирилиця

3. В якому творі згадується про наявність у слов'ян власної писемності?

„Гетика”

„Повість временних літ”

„Паннонське житіє”

4. Назвіть найдавніші пам'ятки давньоруської писемності

Договори Русі з Візантією

Берестяні грамоти

Іпатіївський літопис

Повість Временних літ

5. Збірник, в якому описуються життя святих, називається

Октоїх

Тріюдь

Агіограф

Києво-Печерський патерик

6. Як називались праці Козьми Індикоплова, за якими велось навчання в школах К.

Русі?

Фізіолог

Гетика

Шестоднев

Хроніки

Християнська топографія

7. Юридична пам'ятка, яка встановлювала обсяг юрисдикції церкви в Київській Русі, називалась

Руська Правда

Устав Володимира
Устав Ярослава
Правда Ярославичів.

8. Перший юридичний збірник, в основі якого лежить давньоруське звичаєве право, називався

Правда Ярославичів
Покон вірний
Правда Ярослава
Урок мостникам

9. Назвіть відому світську споруду часів Київської Русі, яка збереглася до нашого часу

Палац Святослава
Золоті ворота
Дитинець

10. Встановіть відповідність між собором та місцем його розташування

Київ	церква Спаса
Чернігів	Десятинна церква
Видубичі	Борисо-Глібський собор
Берестів	Михайлівський собор

11. Як називались перші вітчизняні живописці Київської Русі?

Антоній
Аліпій
Феодосій
Григорій

12. Найвідоміша пам'ятка готичного стилю Галицько-Волинського князівства

Костел Ельжбети
Костел Марії Сніжної
П'ятницька церква

13. Назвіть майстра, який виготовив дзвін для церкви Св. Юра в 1341 р.

Юрій Рогатинець
Яків Скора
Дмитро Петько

14. Яка церква була усипальницею галицько-волинських князів?

Костел Святого Іоанна
Церква Параскеви П'ятниці
Церква Св. Миколая

15. Назвіть найвідоміші світські споруди Львова княжої доби

ратуша
Високий замок
Чорна кам'яниця
Низький замок
Будинок Корнякта

2 рівень

1. Перерахуйте богів, які входили до Володимирового пантеону.
2. Опишіть композицію Збруцького ідола.
3. В яких святих трансформувались східнослов'янські боги?
4. Назвіть пам'ятки перекладної релігійної літератури часів Київської Русі.
5. Перерахуйте жанри оригінальної літератури київської Русі.
6. Перерахуйте пам'ятки оригінальної літератури Київської Русі.
7. Назвіть найвідоміші архітектурні споруди Київської Русі.
8. Назвіть засновників Києво-Печерського монастиря.
9. Назвіть найвідоміших живописців Київської Русі.

10. Які ви можете назвати літописи Київської Русі?
11. Назвіть перших святих Київської Русі.
12. Назвіть центри писемності Київської Русі.
13. Які предмети вивчались в школах Київської Русі?
14. Назвіть найвідоміші архітектурні пам'ятки Галицько-Волинського князівства.
15. Назвіть найвідоміші літературні пам'ятки Галицько-Волинського князівства.

3 рівень

1. Походження християнства на українських землях.
2. Вплив християнства на культуру Київської Русі.
3. Розвиток писемності в Київській Русі.
4. Наукові знання на Русі.
5. Розвиток літератури часів Київської Русі.
6. Архітектура і живопис в Київській Русі.
7. Право і законодавство Київської Русі.
8. Освіта в Київській Русі.
9. Суспільно-політичні та економічні передумови розвитку культури Галицько-Волинського князівства.
10. Архітектура та містобудування в Галицько-Волинському князівстві.
11. Ремесла, декоративне та ужиткове мистецтво Галицько-Волинської Русі.
12. Писемність та література у Галицько-Волинському князівстві.
13. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства: спільне та відмінне.
14. Руська та західноєвропейська середньовічна культура: спільне та відмінне.
15. Соціокультурні особливості культури Київської Русі.

МОДУЛЬ 3 **УКРАЇНСЬКИЙ РЕНЕСАНС**

1 рівень

1. В якому році було відновлене Київське князівство на чолі з Олельком Володимировичем?

- 1240 р.
- 1440 р.
- 1385 р.

2. В яких з названих університетів навчалось найбільше вихідців з українських земель?

- Кембрідж
- Сорбона
- Краківський
- Оксфорд
- Болонський
- Падуанський
- Празький
- Гейдельберзький

3. Які культурні впливи спричинили переорієнтацію української культури в 14 столітті?

- Візантійські
- Південнослов'янські
- Західноєвропейські
- Монголо-татарські
- Візантійські
- Арабські

4. Встановіть відповідність між назвою книги та роком її появи

„Листвиця” 1491р.

„Златоструй” 1474р.

„Осьмигласник” 1455р.

5. Встановіть відповідність між книгою та її автором

Юрій Дрогобич „Селянки”

Лукаш з Нового міста „Настанови польському королеві
Сигизмунду Августу”

Станіслав Оріховський-Роксолан Епістолографія

Шимон Шимонович „Трактат із шести розділів про затемнення”

6. Назвіть автора трактату „Про єдність церкви Божої під одним пастирем”

Ієронім Празький

Петро Скарга

Ігнатій Лойола

7. Встановіть відповідність у назвах братств

Львівське Хрестовоздвиженське

Київське Успенське

Луцьке Богоявленське

8. Встановіть відповідність між автором та підручником

Арсеній Еласонський „Лексикон словенорусскій і імен толкованіє”

Памво Беринда „Граматыка словенская правильное сунтагма”

Мелетій Смотрицький „Адельфотес, або граматыка доброглаголивого
еллинословенского языка”

9. Встановіть відповідність між полемічним твором та його автором

Христофор Філалет „Писаніє к утекшим од православної віри єпископам”

Іван Вишенський „Тренос, або плач єдиної Вселенської Апостольської Східної
церкви”

Захарія Копистенський „Апокризис, або одповідь на книжки о соборе
берестейском...”

Мелетій Смотрицький „Палінодій, іли книга оборони кафолической святой
апостольской всходей церкви”

10. В якому році була укладена Кревська унія?

1385 р.

1413 р.

1569 р.

11. В якому році була укладена Городельська унія?

1385 р.

1413 р.

1569 р.

12. В якому році була укладена Люблінська унія?

1385 р.

1413 р.

13. Після укладення Люблінської унії в Речі Посполитій спільними стали:
законодавство

мова
герб і печатка
фінанси
сейми
монета
територія
адміністрація
військо

14. Після укладення Люблінської унії в Речі Посполитій окремими залишились:
законодавство

мова
герб і печатка
фінанси
сейми
монета
територія
адміністрація
військо

15. В яких роках появились редакції Литовських статутів?

1385 р.
1529 р.
1413 р.
1566 р.
1569 р.
1588 р.

2 рівень

1. Які наукові праці (європейські та арабо-єврейські) досліджувались представниками київського осередку?
2. Як називались перші українські рукописні книги?
3. Назвіть найвідоміші твори С. Оріховського-Роксолана.
4. Назвіть представників європейської ренесансної культури, які жили і творили на українських землях.
5. Назвіть найвідоміші переклади Святого письма слов'яно-руською мовою.
6. Хто входив в Острозький культурно-освітній осередок?
7. Діячі гуртка при Києво-Печерській Лаврі.
8. Законодавча влада часів Великого Князівства Литовського та Речі Посполитої.
9. Адміністративний устрій Великого Князівства Литовського.
10. Адміністративний устрій Віленського Князівства.
11. На які воєводства поділялась Річ Посполита?
12. Пам'ятки права Речі Посполитої та Великого Князівства Литовського.
13. Назвіть типи шкіл на українських землях в 15 – п.п. 17 ст.
14. Першодруки Швайпольта Фіоля.
15. Книгодрукування Івана Федорова.

3 рівень

1. Поясніть значення терміну „Олельковицький ренесанс”

2. В чому проявилось відродження історико-культурних традицій Київської Русі за часів Олельковицького ренесансу?
3. Структура та діяльність Острозького культурно-освітнього осередку.
4. Культурно-освітній осередок при Києво-Печерській Лаврі: виникнення та напрями діяльності.
5. П. Могила та його вклад в розвиток української культури.
6. Феномен братств на Україні в 16 – п.п. 17 століть.
7. Полемічна література 16-п.п.17 ст.
8. Живопис українського ренесансу.
9. Львівський архітектурний ренесанс.
10. Музична культура і театральне мистецтво на Україні в 14 – п.п. 17 століть.
11. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України.
12. Судова система Великого Князівства Литовського.
13. Суди за часів Речі Посполитої.
14. Зодчі Львівського Ренесансу.
15. Особливості та періодизація Українського ренесансу.

МОДУЛЬ 4

1 рівень

1. Хто був автором збірок „Малоросійські пісні” та „ Українські народні пісні”?
 - А) М. Максимович
 - Б) Г. Калиновський
 - В) В. Антонович
 - Г) М. Цертелев
2. Як називався альманах, виданий в Петербурзі в 1841 році українською мовою?
 - А) Основа
 - Б) запорожская старина
 - В) Ластівка
3. Хто був директором Полтавського театру на початку 19 століття?
 - І. Котляревський
 - Г. Квітка-Основ'яненко
 - М. Щепкін
 - М. Старицький
4. В якому стилі споруджено Львівську ратушу та бібліотеку Оссолінських?
 - Класичному
 - Ампір
 - Псевдовізантійському
 - Бароко
5. Назвіть авторів проекту пам'ятника князю Володимиру Великому у Києві
 - А. Меленський і О. Беретті
 - І. Мартос
 - В. Демут-Малиновський і К. Тон
6. Встановіть відповідність між автором та його твором

а) Д. Бантиш-Каменський	1) Збірка джерел до історії України
б) О. Рігельман	2) Короткий опис Малоросії з 1734 до 1776р.
в) В. Рубан	3) Короткий літопис Малої Росії з 1506 до 1770 р.
г) О. Безбородько	4) Летописне повісткування про Малу Росію, її народ і козаків взагалі
- д) А. Чапа
- 5) Історія Малої Росії
7. Хто був укладачем збірки „Опис весільних українських простонародних обрядів”?
 - А) М. Максимович

- Б) Г. Калиновський
В) В. Антонович
Г) М. Цертелев
8. Назвіть автора „Граматики малорусского наречия”
А) О. Павловський
Б) М. Потебня
В) І. Нечуй-Левицький
9. Які міста вважались центрами театального життя на Україні п.п. 19 століття?
Харків
Київ
Полтава
Чернігів
10. Назвіть головного архітектора Києва в 1803-1833 роках
О. Беретті
А. Растреллі
А. Меленський
П. Ярославський
11. В якому стилі споруджувались храми на Україні, починаючи з 1801 р.?
Класичному
Ампір
Псевдовізантійському
Бароко
12. Які з названих художників творили в першій половині 19 століття?
С. Васильківський
І. Ге
К. Трутовський
О. Новаківський
Т. Шевченко
Л. Жемчужников
13. Встановіть відповідність між автором та його твором
І. Котляревський Сава Чалий
Г. Квітка-Основ'яненко Сватання на Гончарівці
М. Костомаров Наталка-Полтавка
Є. Гребінка Богдан
14. Хто був укладачем збірки „Опыт собрания старинных малороссийских песней”?
А) М. Максимович
Б) Г. Калиновський
В) В. Антонович
Г) М. Цертелев
15. Кому належить найважливіша роль в заснуванні Харківського університету?
А) В. Квітці-Основ'яненку
Б) В. Каразіну
В) П. Гулаку-Артемівському
16. Хто був директором Харківського театру з 1808 року?
І. Котляревський
Г. Квітка-Основ'яненко
М. Щепкін
М. Старицький
17. Назвіть автора будівлі головного корпусу Київського університету
О. Беретті
А. Растреллі
А. Меленський

- П. Ярославський
18. Назвіть українського скульптора, автора пам'ятника А. Рішельє в Одесі
О.Архипенко
І.Мартос
А. Меленський
19. Як називалась серія офортів Т. Шевченка?
Катерина
Живописна Україна
Гайдамаки
20. Хто з українських дослідників застосував схему М. Гроха до українського національно-культурного відродження
І. Лисяк-Рудницький
М. Семчишин
Р. Шпорлюк
21. Кому приписують авторство твору „Історія Русів”
А)Г.Кониський
Б)О.Безбородько
В) Г. Полетика
- 22.Хто займався питаннями українського шкільництва після занепаду братських шкіл на Правобережній Україні?
Іезуїти
Василіани
Кармеліти
23. В якому році львівський єзуїтський колегіум був реорганізований в університет?
1783 р.
1586 р.
1661 р.
24. В склад якої держави увійшла Східна Галичина після першого поділу Польщі?
Росії
Прусії
Австрії
25. Встановіть відповідність між колегіумом та роком його заснування
Чернігівський 1721
Переяславський 1738
Харківський 1700
26. В якому році Києво-Могилянський колегіум отримав статус академії?
1661 р.
1701 р.
1686 р.
27. Встановіть відповідність між твором та його автором
Інокентій Гізель Правила поетичного мистецтва
Єпифаній Славинецький Синопис
Георгій Кониський Лексикон греко-слов'яно-латинський
28. Де планувалось заснувати український світський університет?
Батурин
Глухів
Переяслав
Київ
Чернігів

2 рівень

1. Які три етапи національно-культурного відродження виділяє М. Грох?

2. Які етапи українського національно-культурного відродження виділяє І. Лисяк-Рудницький?
3. Виділіть історико-культурні періоди в розвитку України др. пол. 17 – 18 століття.
4. На які територіальні утворення поділялись українські землі у 18 ст.?
5. Назвіть найвідоміші українські монастирі др. пол. 17 – 18 століття.
6. Назвіть найбільш шанованих запорізькими козаками святих.
7. Назвіть найвідоміших представників Києво-Могилянської академії.
8. На які факультети поділявся Львівський університет в 17 столітті?
9. Назвіть архітектурні стилі , які домінували на українських землях в др. пол. 17 – 18 століття.
10. Назвіть українські собори, споруджені в стилі бароко.
11. Назвіть українські собори, споруджені в перехідному стилі (ренесанс- бароко).
12. Назвіть найвідоміші церкви , перебудовані в др. пол. 17 – 18 століття.
13. Які ви можете назвати споруди в стилі рококо ?
14. Яких ви можете назвати українських архітекторів др. пол. 17 – 18 століття.
15. В яких жанрах існує українська література др. пол. 17 – 18 століття.
16. На які різновиди поділяється релігійна драма?
17. Який твір започатковує белетристичний жанр в українській літературі?
18. На які групи поділяє українські думи К. Грушевська?
19. Назвіть представників Жовківського мистецького осередку.

3 рівень

1. Охарактеризуйте політичний етап національно-культурного відродження
- Охарактеризуйте культурний етап національно-культурного відродження
2. Що означає поняття ”національно-культурне відродження”?
 3. Охарактеризуйте академічний етап національно-культурного відродження
 4. Охарактеризуйте територіально-адміністративний устрій Гетьманщини.
 5. Опишіть процес виникнення та територіально-адміністративний устрій Слобожанщини.
 6. Запоріжжя як український суспільно-культурний феномен.
 7. Розвиток українського православ’я в др. пол. 17 – 18 століття.
 8. Світоглядні засади українського бароко.
 9. Охарактеризуйте особливості будівлі козацького собору.
 10. Що таке Студіум Рутенум?
 11. Що таке Барбареум?
 12. Назвіть характерні риси української літератури нового часу.